

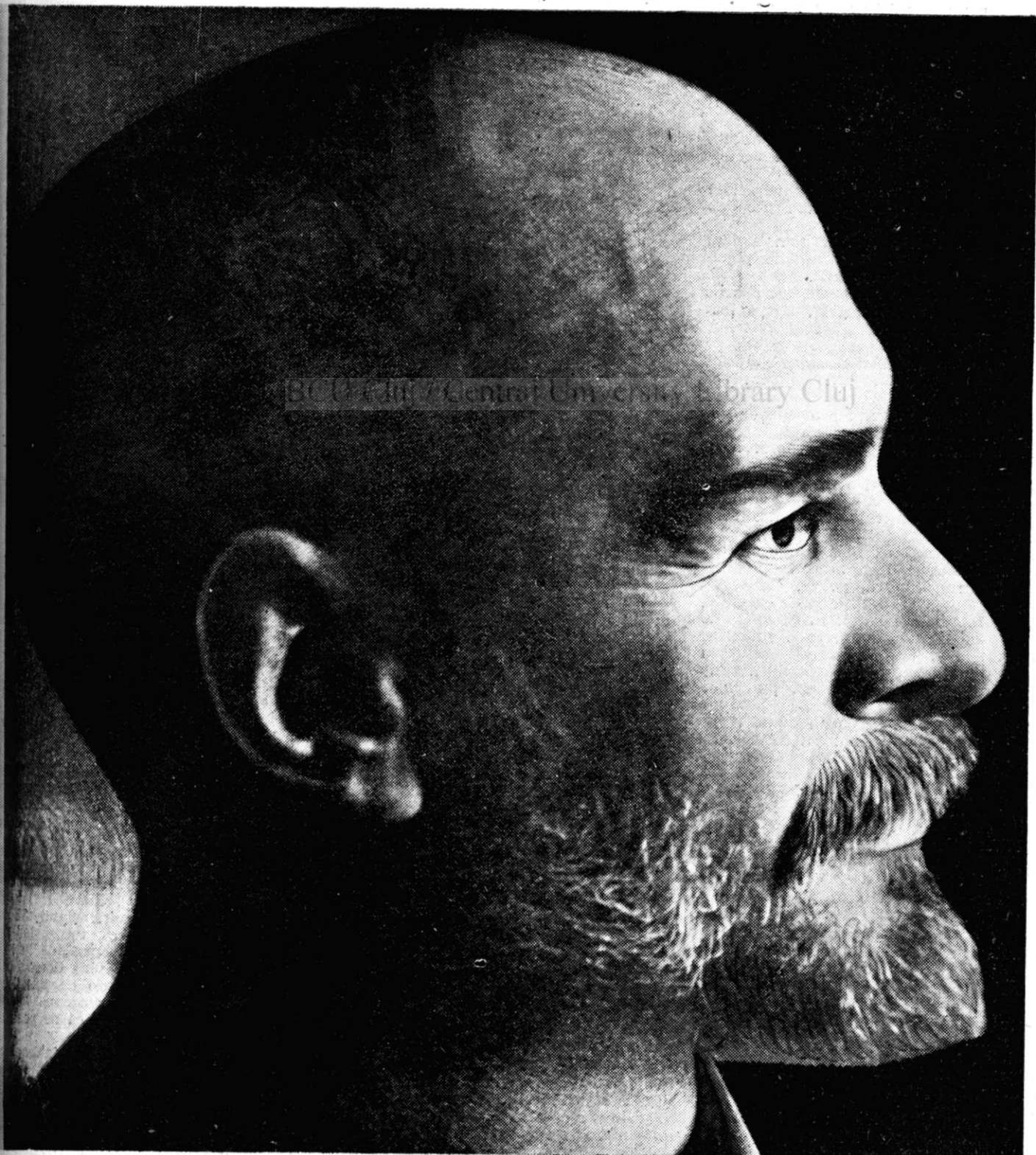
126684

Universul Literar

Anul XLIV Nr. 20

13 Mai 1928

5 Lei

C T I T O R I I

GEORGE COSBUC

— ZECE ANI DELA MOARTEA MARELUI POET —

„Sunt suflet din sufletul neamu-
[lui meu
Și-i cânt bucuria și-amarul...”

G. Coșbuc

George Coșbuc, fiul unui preot din tinutul Năsăudului, a debutat ca poet liric încă de pe timpul când învăța la liceul din Năsăud, — liceu care de câțiva ani are titlul: „Liceul grăniceresc Gh. Coșbuc”.

În procesele verbale ale societății de lectură „Virtus Romana rediviva” și în almanahul „Muza someșană”, găsim cele dintâi informații relative la debutul în literatură a lui Coșbuc, în anii 1883—1884, când marele poet de mai târziu, nu terminase încă studiile sale secundare.

O parte din poeziile lui Coșbuc scrise în această epocă au fost publicate sub numele de **C. Boșcu**.

În 1884, izarul „Tribuna” din Ardeal a publicat una din poeziile sale populare: „Filozofii și plugarii”.

Tot ca elev de liceu G. Coșbuc a scris poezia „Dragoste nvrăjbită”, care a fost publicată în volumul „Fie de tort”.

În 1883 el a scris o poveste în 600 de versuri, sub titlul „Pepelea din cenușă”, — în care se resimte influența lui Vasile Alecsandri.

În 1888, din îndemnul profesorilor săi, Alexi și Pietrosu, Coșbuc s'a hotărât să scrie o odă în cinstea „gimnaziului cel nou din Năsăud”.

„Această odă o voi scrii nu cum știu Năsăudenii, ci cum știu eu” — comunica tânărul poet, fratelui său, într-o scrisoare.

Iată o dovadă că încă din acel an, Coșbuc începuse să-și manifeste personalitatea lui literară, având conștiința originalității de concepție și de execuție.

Dacă în primele poezii lirice scrise de Coșbuc se simte influența lui Heine; iar în primele poezii populare, influența lui Vasile Alecsandri, după puțin timp poetul ardelen și-a afirmat puternica sa originalitate.

Cunoscător adânc al psihologiei poporului român și a limbii sale, Coșbuc a scris un ciclu de poeme cu subiecte luate din poveștile populare, ca: „Nunta Zamferei”, „Moartea lui Fulger”, „Tulnic și Licara”, „Craiu din cetini”, „Laur Balaur” ș. a.

„Nunta Zamferei”, începea cu strofa:

„A fost ce-a fost, de n'ar fi fost
Nu și-ar avea poveste rost,
Și ce-ar fi drept din câte ascult?
A fost o nuntă mai de mult
Și-a fost o vatră de tumult
Intregul ost”.

Coșbuc și-a dat seama că începutul acestui poem e banal și versurile cuprind expresiuni nepotrivite („vatră de tumult”, „intregul ost”) și de aceea a înălțurat-o, mai târziu, rămânând strofa a doua, începutul:

„E lung pământul, ba e lat
Dar ca săgeata de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i
Și-avea o fată...”

Alte strofe, care au fost în prima versiune a **Nunții Zamferei**, publicată în „Tribuna”, au fost și ele modificate.

Coșbuc ținea ca tinuta poeziilor sale să fie pe cât posibil ireproșabilă.

El versifica ușor; avea rima bogată și aleasă; cunoștea sensul exact al cuvintelor cele întrebuințate; iubea claritatea expunerii și poseda simțul rafinat estetic.

Criticul Dobrogeanu-Gherea a spus despre Coșbuc că el este „poetul fără-nimii” și în poeziile lui domină elementul narativ, sau epic.

Ar fi o greșală să considerăm pe Coșbuc numai de „poet al fără-nimii”.

El a fost poetul întregului neam românesc.

De aceea Coșbuc însuși s'a caracterizat în versurile:

„Sunt suflet din sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul...”

Firește, că dacă poetul din Năsăud n'a uitat suferințele ce le-au îndurat strămoșii săi din familia **Secuței**, (din Săucei; numele a fost schimbat în Coșbuc), cari au fost iobagi pe moșiile lui Horváth Petricevics, el a cântat în versuri viguroase luptele strămoșilor noștri

din Ardeal; a scris 24 de poezii epice feritoare la activitatea glorioasă a strămoșilor români din Năsăud și în preajma scris „Coșoana de ojel”, în care a vestit în grai popular războiul pentru independență.

George Coșbuc a scris apoi numeroase opere poetice cu subiecte variate și exotice: **Angelina** (baladă albă), **Vânătoarea lui Mogul** (baladă orientală), **El Zorab**, **Hafis**, **Sacotala**, **Mereu Teodolinda**, **Zobail**, **Regina Ostrop**, **lordul Iohn**.

Coșbuc avea o cultură întinsă clasică. El era familiarizat cu clasicismul francez și neoclasicismul german și a lăsat bune traduceri din poeziile lui Racine, Catul și din metamorfozele lui Ovidiu, din eclogele lui Vergil; din mediile lui Plaut, Terențiu, Aristofan și apoi din **Odiseea** lui Homer, **Parmenide**, **Terențiu**, **Don Carlos** de Schiller, **Comedie** de Dante Alighieri ș. a.

În „Balade și Idile” și în „Fie de tort” găsim cele mai bune opere ale lui Coșbuc, în care se manifestă puternic originalul său geniu. El a fost unul din cei mai mari poeți ai neamului.

ROMULUS SEISAR

COSBUC LA TISMANA

L'am cunoscut pe Coșbuc, în vara anului 1915, la Tismana.

Mi-amintesc ca și cum ar fi acum! După ce o domnișoară anonimă se ridicase de la pian, unde asasinase o noaptea de-a lui Chopin, rămăseserăm singuri în „salon” câteși trei: Coșbuc, Castaldi și cu mine.

Castaldi începu să se jolească de asasinarea lui Chopin, la care asistaserăm cu puțin mai înainte îngroziiți; și cum caetul rămăsese deschis la pian, se ridică și execută dânsul așa de magistral bucată aceea, fără tours-de force, dar cu tot sufletul și cu aceea fină intuiție a stilului autorilor celor mai deosebiți, ce învederează într'insul nu numai compozitorul, criticul musical, dar și maestrul minunat de compoziție și armonie.

După aceea, dânsul începu o improvizare furtunoasă, plină de pasiune, care ne răscolise ca un uragan și care ne lăsa înmărmuriți și gânditori.

Coșbuc, mai cu seamă, era fericit. Ochii lui străluceau de emoție. Voi să îmbrățișeze pe Maestru și porunci să se aducă câteva sticle.

Petrecurăm toată noaptea discutând despre artă, literatură, și sorbindi călugărește (teologaliter!) băutura dionisiacă. Beam câte puțin și la răstimpuri; discutam liniștiți, senini, cu lungi pauze de tăcere și reculegere.

asistat la un symposion platonice. Cam pe la trei după miezul nopții Castaldi se duse la culcare și rămăseserăm numai noi doi, ca să discutăm pe Dante.

Din seara aceea furăm nedespărțit, nedespărțită de noi fu umbra seară lui Dante.

În fiecare zi, pe la cinci după plecam pe jos spre sat. Ajunși în sat, tram la cărciumă (o cărciumă frumoasă și tare curată cu ferestrele împodobite cu mușcate roșii ca focu!) ceream de vin, pâine și brânză și țărânește mănește continuam să vorbim de Dante.

— Măi, mare șarlatan e acest al Dumneavoastră! Mare șarlatan pus stăpânire pe mine și nu mă lasă să scap. Ce am eu cu el? Și, totuși, imi mai ales pentru obscuritățile lui lucruri nu sunt în Divina Comedie. Trebuie să știi cum s'o citești! Sunt, nu altceva, dar ascunse! Cum! Și lumea crede că se poate așa ca un fleac oarecare.

Și-mi povestea cum din întâmplare veni în contact cu Dante.

— Tatăl meu era popă. După știe cum a ajuns la urechea lui că așa ar fi scris ceva în care se vorbea de Iad, Purgatoriu și Rai.

— Măi, Gheorghe — imi zise și

Fragment din discursul despre George Coșbuc, rostit de Octavian Goga în ședința solemnă a Academiei Române din 10 Mai 1923

— tu care ai învățat și știi atâtea și atâtea, de ce nu-mi cauți ceva despre Dante așa !”.

— Da, tată am să caut ! — i-am răspuns fără multă hotărâre, convins că ar fi vorba numai de o toană a bătrâneții.

Însă bătrânul stăruie, și eu sfârșii cu cumpărarea unei traduceri nemțești a Comediei și cu traducerea ei în românește (numai ca să-l mulțumesc !) a celor dintâi trei cântece ale infernului. Din clipa aceea Dante a pus stăpânire pe mine. Măi mare șarlatan !

Trebuia să-l fi auzit cu câtă patimă și ce zâmbet șiret și ce sclipire a pupilelor fixate în depărtare, urmărind un gând ascuns, și cu câtă îngăduitoare și minunată dare din cap repeta vor-

Când l-am zărit, întâia oară, — sunt vie-o douăzeci de ani deatunci, — strecurându-se pe calea Griviței cu trupul lui uscățiv, adus pușin de spate, cu privirile pierdute sub pălăria cu borduri largi, am simțit că nu vede nimic din apropiere, n'auze nimic, că înaintează ca un iluminat cu fanatism spre o țință care e undeva departe, foarte departe... Așa mi-l închipui, că a fost dela început. Copilăria, amintirile, barba de apostol a părintelui Sebastian, glumele dela Năsăud, mama de pe prispă, basmele cu Pipăruș și Pricolici, toate au venit cu el, toate le ducea ca o nemărturisită povară pe umerii îndoiți prea de vreme. El le alina, în fiecare ceas, le orânduia, le netezia cu patimă și cu delicatețe, se infășura în dantelele lor ușoare, le stropia cu plâns și cu flori de busuioc, iar într-o zi le-a adunat una lângă alta, scumpeturi într-o ladă de zestre țărănească, minunată cu creștături și arabescuri înflorite și le-a zis : *Balade și Idile*.

Volumul lui Coșbuc, ca un proaspăt vânt de primăvară pătruns brusc în liniștea obosită a unui iatac, a sguduit puternic nervii discordați dimprejur, a înviorat atmosfera, a deschis un orizont nou și a avut mare merit de a reintroduce principiul sănătății în literatura noastră. Autorul baladelor și idilelor a descins din lumea basmelor, dar a făcut popas în satul lui. Ne-a dat o luminoasă monografie poetică a satului românesc. Firește, el nu venia cu concepția de intelectual chinuit a lui Eminescu, cu un sistem filosofic sau cu o doctrină socială menită să-l facă analistul crud de fiecare clipă, nu era nici fericitul excursionist coborât din balconul caselor boereste în mijlocul unei lunci, pentru care distanța topește conturele, pipernicindu-le vieața intrinsecă și rezumând totul în nota decorativă, ca veselul Alerandri. Dacă poate fi vorba de vre-o influență străină, atunci clasicismul greco-roman și neo-clasicismul german i-au împrumutat din mijloacele lor, ca să-și realizeze cu mai multă înlesnire opera intuiției lui sigure și prăcepute. Dar aceste înrudiri sunt și manifestările organice ale genului epic, care e partea de capetenie a creațiunii lui. Coșbuc era înregistratorul obiectiv al satului, un miraculos seismograf al vieții dela țară în aspectele ei senine, idilice, cele mai potrivite cu temperamentul lui și dealtfel cele mai apropiate de caracterul fundamental al poporului nostru.

Din primul lui volum ca și din celelalte — *Fire de țert*, din *Ziarul unui Pierdevară* și *Cântece de Vitejie*, menținute toate în aceeași înlanțuire programatică, ca dintr'o subtilă monografie s'ar putea reconstrui psihologia unui sat în toate ipostazele ei. Zugrăvind acest microcosm, *pars pro toto*, poetul ne dă însuș tabloul sintetic al neamului.

Cântarea lui se desfășură în imnul vast al naturii.

Pe seama lui Coșbuc însă natura are o specială semnificare. Ea nu e cadrul pentru un sentiment subiectiv, decorul care se atașează propriei frământări a autorului. Ea trăiește pentru sine, imens laboratoriu de supremă orânduire, în

care omul e un element subordonat slujind o țință a ei, asemeni unei stânci, unui copac, sau unui fulger care despică văzduhul. Nimic din egocentrismul maldiv al liricei moderne care în tremurul unei frunze nu vede decât radiațiunea unei dureri dinăuntru. Poezia lui Coșbuc e o harfă eoliană pe care natura cântă în dragăi voce. E concepția omului dela țară, în intimitate străveche cu cerul și pământul, deaceea pulsațiile viei, multitudinea de senzații, parteismul estetic care se revarsă din acetă pagini pline de mișcare. Fiecare anotimp își desface bogățiile prodigioase ce se risipesc sub ochii noștri stropite cu pulbere de aur. E o încrucișare de forțe acunse, un uriaș eroticism al firii, o măreață învălmășeală de energii active, printre cari omul apare ca un atom ce se pierde în infinit.

În această horă nesfârșită a naturii se înșiră și oameni cu ochii limpezi, glumeți, cuviincioși, iubitori de snoave, cuternici, răbdării, știutori de dreptul lor și turbați ca marea înviforată când nedreptatea le-a umplut paharul. Sunt țărani noștri pe care Coșbuc, solul lor, ni-i arată într'o lungă și variată apologie. Ei vin dela muncă seara hăuind, când carele scârție și fumul iese alene din cămin, ei iubesc, ei cântă, ei se sbat, ei se duc la războiu și mor făcând trei cruci, iar pete oasele lor crește iarba verde ca o binecuvântare de sus.

OCTAVIAN GOGA

NOTE BIOGRAFICE

George Coșbuc s'a născut la 8 Septembrie 1866 în satul Hordon de lângă Năsăud dintr'o familie de preoți. Sunt îndoieli dacă numele său edevărat este de Coșbuc sau de Casian. Școala primară a învățat-o în satul natal iar studiile secundare la liceul grăniceresc din Năsăud, unde în 1884 și-a luat bacalaureatul. În revista „Transilvania” din 1921 se găsesc amănunte publicate de d. prof. N. Drăgan despre activitatea literară a poetului din acea vreme.

După terminarea liceului a urmat un an și jumătate cursurile facultății de filosofie din Cluj. Apoi intră în redacția „Tribunei” din Sibiu, invitat fiind de I. Slavici. La Sibiu a publicat „Nunta Zamferei”, care a atras atenția lui Titu Maiorescu și care în 1889 îl chemă în capitala României libere, unde a ocupat un modest post de referendar la Casa Școalelor.

La București, poetul este dublat de un luptător pentru regenerarea și limpezirea literaturii românești. A condus împreună cu Caragiale și Slavici revista „Vatra”, cu Al. Vlahuță „Sămănătorul” și cu Ion Gorun „Viața Literară”.

Pentru popor a scris la revista „Albina” și la biblioteca de popularizare „Steaua”.

A murit în perioada de restriște națională, în București la 9 Mai 1918.

GEORGE COȘBUC

de acelea care exprimau pentru dâmbul cea mai înaltă formă de admirație ;

— Măi, mare șarlatan !

La întoarcere vorbeam de altceva.

Dumbrăvile răsunau la sunetul răgușit al cornului de vânătoare, care chema la masă pe vilegiaturiști ; iar eu citeam versurile lui Tasso :

Chiama gli abitator dell'ombre eterne
Il rauco suon della tartarea tromba.

Apoi râdeam și ne duceam la masă. În seara, când mesele erau golite și vilegiaturiștii erau duși cu toții la culcare, rămâneam singuri numai noi doi, înaintea unei sticle (o oca la doi inși !) și cel mai bun vin de Odobești și... vorbeam de Dante... În tăcerea solemnă a nopții de vară, adâncurile de umbră care se deschideau în pădure (acolo unde raza unei călătoare printre vărfurile copacilor nu izbutea să pătrundă prin densul frunziș) luau înaintea ochilor noștri înfățișarea prăpastiei infernale ; sunetele din față lua forma sfântului sunete al Purgatorului și stelele, scldesupra capetelor noastre, ni se păreau a se învârti cu cereasca melodie care Dante pomenește în Paradis.

RAMIRO ORTIZ

p o e z i e

VASILE STOICA

VOINICUL LORD BRAND

(BALADA ENGLEZA VECHIE)

Voinicul Lord Brand, scoțianul bălai,
Crin alb, mândria florilor,
Iubia 'n Londra fata slăvitului crai.
In revărsatul zorilor.

Domnița mlădie ca trasă 'n inel,
Crin alb, mândria florilor,
Veni 'ntr'o zi pe-ascuns la el
In revărsatul zorilor.

— „Lord Brand, vreau să văd pe câmpii
și prin văi,
„Crin alb, mândria florilor,
„Cum zboară potaia ogarilor tăi
„In revărsatul zorilor“.

— „Domniță, sunt gata; ia roibu-mi vânjos,
„Crin alb, mândria florilor,
„Tu măneci călare, eu mănec pe jos
„In revărsatul zorilor“.

Prin luni și ponoare goniră de zor,
Crin alb, mândria florilor,
Și nimenca nu răsări 'n calca lor
In revărsatul zorilor.

Când iată din fundul de zări mohorât,
Crin alb, mândria florilor,
Veni un moșneag grăfăcut și urât
In revărsatul zorilor.

— „Lord Brand, de ți-s dragă așa pre-
cum zici,
„Crin alb, mândria florilor,
„Oprește-acest ghiuj și ucide-l aici
„In revărsatul zorilor“.

— „Domniță ubită, odorul meu drag,
„Crin alb, mândria florilor,
„Cum vrei să ucid un becișnic moșneag
„In revărsatul zorilor“?

„Mai grabnic un galben îi dăru și-l las.
„Crin alb, mândria florilor,
„Să-și poarte pe drum obositul său pas
„In revărsatul zorilor“.

K „De unde furat-ai, voinice boier,
„Crin alb, mândria florilor,
„Această domniță cu ochi de cer
„In revărsatul zorilor“.

— „Domnița-mi nu-i pradă, bățane ortac.
„Crin alb, mândria florilor,
„Ci-i sora-mi topită de boli fără leac
„In revărsatul zorilor“;

„Se stinge biata 'n suferinți,
„Crin alb, mândria florilor,
„O iau cu mine s-o duc la părinți
„In revărsatul zorilor“.

— „Dar dacă ți-e soră și sufere-atât,
„Crin alb, mândria florilor,
„De ce poartă panglice roșii la gât
„In revărsatul zorilor“ ?

„Și dacă e bolnavă într'adevăr,
„Crin alb, mândria florilor,
„De ce poartă stemă de aur în păr.
„In revărsatul zorilor“ ?

Grăbi moșneagul cât putu,
Crin alb, mândria florilor,
Și 'n poarta regelui bătu
In revărsatul zorilor.

— „Ei, unde-i domnița acestui castel,
„Crin alb, mândria florilor ?
— „Se-alungă cu ceata-i de fete prin el
„In revărsatul zorilor“.

— „Te 'nșeli, te 'nșeli, prea puternice crai,
„Crin alb, mândria florilor :
„In vezi, în castel câte fete mai ai
„In revărsatul zorilor“?

„Pe scumpa-ți copilă, odor nestemat.
„Crin alb, mândria florilor,
„Lord Brand o strânge-acum în pat
„In revărsatul zorilor“.

Grăbit cincispreze arcași călăreți,
Crin alb, mândria florilor,
Porniră s'ajungă fugarii 'ndrăzneți
In revărsatul zorilor..

Domnița privi speriată 'napoi
Crin alb, mândria florilor :
„Lord Brand, în curând vom fi prinși
amândoi,
„In revărsatul zorilor“.

— „Domnița mea, dacă sosi-vor pe rând,
„Crin alb, mândria florilor,

„Pe toți ai să-i vezi de brațu-mi căzând
„In răvărsatul zorilor“.

„Dar dacă veni-vor cu toții 'ntr'un și
„Crin alb, mândria florilor,
„Eu singur cădea-voi în pulbere 'ntr'
„In răvărsatul zorilor“.

Pe rând îi sosiră arcașii 'ntr'un grup
Crin alb, mândria florilor,
Pe rând și căzura de paloșul lui
In revărsatul zorilor.

Rămas doar unul, și-acesta viclean,
Crin alb, mândria florilor,
Lovi pe la spate pe dârzul oștean,
In revărsatul zorilor.

Lord Brand, rănit precum era,
Crin alb, mândria florilor,
Își ridică domnița în șea
In revărsatul zorilor.

La Doua, lângă apa cea fără pribit
Crin alb, mândria florilor,
Opri ea să-și spele adâncile rână
In revărsatul zorilor.

— „Lord Brand, valu-i roșu de sânge
„Crin alb, mândria florilor“.

— „E chipul pieptarului meu stacoji
„In revărsatul zorilor“.

Formi apoi iar și grăbi cât putu,
Crin alb, mândria florilor,
Și 'n poarta măicuței sale bătu
In revărsatul zorilor.

— „Vai, moartea te frânge, copilul
„Crin alb, mândria florilor,
„Și vina-i această străună din prag
„In revărsatul zorilor“.

— „Nu plânge măicuță, cum nu
„Crin alb, mândria florilor,
„Mai bine mărit'o cu fratele meu
„In revărsatul zorilor“.

„Căci nu numai eu, un nevolnic
„Crin alb, mândria florilor,
„Ci șaptesprezece vieți s'au stins
„In răvărsatul zorilor“.

PRIETENII

Const. Vlădescu

Insemnările pe care le aduce în scrisul lui, Const. Vlădescu, sunt aceleași pe care le are și în pictură: O nuanțare fără echivoc, construcție sigură, o culoare care totdeauna creează atmosferă, o realizare parțială poate, dar în care nimic nu e trucat.

Nici chiar suflul de pasiune pe care îl aduceau amintirile de prizonier din Bulgaria nu isbutea să întunece calitățile dramatice și temeinic descriptive ale prozei lui.

Cu pasul șovăelnic, copleșit parcă de o povară invizibilă pe umerii strânși în pardesiul falfăitor ce ascunde sărăcia corpului, Vladimir urecă trudit cele câteva trepte ce duc în primul coridor. Ușile ce se succed în dreapta și stânga de lungul peretelui din față, dispar estomându-se pe nesimțite în obscuritatea care înghite capetele sălișei strâmte și umede.

În fund, în dreapta, pătratul cenușiu strălucit de o dungă sclipitoare de lumină, indică ultima ușă.

Vladimir bate și fără să aștepte răspunsul se strecoară cu pas tăcut prin fâșia de lumină ce tâșnește din cameră în cadrul ușii deschise.

O odaie mare și luminoasă, lucrurile strălucesc de o veselie ce contrastează izbitor cu tristețea întinericului rece de dincolo de ușă.

Vladimir se oprește un moment lângă ușă și clipind din ochii în lumina mânărilor, cu un zâmbet de pace interioară și privirea să rătăcească în cuprinsul încăperii încălzite.

— Tu ești, Paul?

Și de după vastul paravan din dreapta, izbucnind în creton înflorat, apare întredeschis capul brun al unei femei plăcute, cu o poape frumoasă încă în pragul plinei naturității.

— Nu... din contră — glumește Vladimir — sânt eu...

A tu!... O să vie și Paul curând. Descără-ți pardesiul și stai...

Ochi îi arată spre canapeaua de lângă fereastră locul lui obișnuit, și disărând iar în dosul paravanului de lângă sfârșitul unui „Primus” explică în glasul vag de bucătărie în interiorul cu multe preocupări de gospodărească elemanță: — „Azi, făcui aci pe bucătăreasa, mă ea jovială. Mi s'a urit în cutiuța de bucătărie”. — „Boerii o să mă trezească-i supăr cu parfumul de petrol în încăpere... Dacă nu vă place vă dau dragă de boieri și vă poftesc la restaurant. Mă răș șglobiu încheie această prietenă amenințare.

— Sărăcuța de tine... murmură ca pentru sine Vladimir, cufundat în moliciunea pernelor brodate din colțul favorit al canapelei Biata față! Ce păcat... gândi el rămânând din cap cu tristețe: Ar fi me-șter o soartă mai bună...

— Toate gata, reluă gazda. Ce o fi cu tu de nu vine... Iar s'a încurcat la tablele secăturile de la cafenea... Masa o să se cam sumară... Hai? Ți-e foame tare?... Dar văzând că nu i se răspunde ieși din pragul ei și în vreme ce-și arunca

șorțul pe un capăt al paravanului privi întrebător spre oaspele din unghiul canapelei.

Ghemuit între perne, cu capul răsturnat pe speteaza înaltă Vladimir părea încremenit cu gura ușor întredeschisă, cu ochii mari pierduți în gol ca un manechin fără viață aruncat într'un colț.

Părul negru și rar, asvârlit în desordine peste creștet, îi desvelea toată fruntea osoasă, boltită larg și dominator deasupra figurii subte și palidă cu străluciri de sedef îngălbenit.

— „Ce te cu tine?” rosti prietenos Marica oprindu-se în mijlocul camerei după o clipă în care-l înfășurase neliniștită într'o privire cercetătoare. Ești bolnav, iar... Ce te mai doare?

— Bolnav?... Nu, Marica... se trezi Vladimir. Sânt doar obosit... obosit, îngână el zâmbind silit: Mi-e greu când urc străduța voastră... Mi se pare panta tot mai aspră... apoi scara... dar m'am odihnit... acum mi-a trecut sfârși el cercând să se veselească.

— Pentru atâta lucru? Deabia se poate băga de seamă că strada e pe urcuș și scara nu știu dacă are mai mult de zece trepte... observă gazda cu îndoială.

— „Știu și eu?... De la o vreme obosesc repede...” și Vladimir amuți, îngândurat sfredelind podeaua cu privirea ascunsă sub sprâncenele strănse crunt într'o căutură de întunecată energie.

Marica îl observă o clipă: „Vai de capul tău...” spuse ea șoptit și clătănând din cap compătimitor se îndreptă spre unghiul bucătăriei improvizate.

— „Nu-i vorbă, reluă ea domol — tu ți-o faci singur. Nu te mai astâmperi: Cu toți nebunii îți pui mîntea; te răsboiești cu ei cu vorba și cu scrisul. Vrei să ai în toate numai tu dreptate. După ce discuți, și te shați ca un demon ajungi acasă aprins, deabea mai sufli și... gata... să scrii... scrii toată noaptea ca să-i „prăpădești” cu polemicile... Că ei nu mai pot de asta. A doua zi ești așa... ca o stafie. Vezi, ai îmbătrânit în toată tinereții...”

Vladimir ca trezit prinde firul și ascultă zâmbind monologul dojenitor. Așa îl ecartă Mxarica, dar e bună și-l iubește ca o soră.

— „Și ești otrăvit când spui vorba: te pricepi să pui omului degetul unde-l doare mai rău”...

În ce în ce mai atent, Vladimir ascultă surzând, sincer amuzat de naivitatea binevoitoarelor muștrări.

...Acu, nu înțeleg, continuă vocea din dosul paravanului, ce ai tu să te pui rău

cu toți... Vezi Doamne, să te știe de frică... Ei și?...

— Ai dreptate poate suspină Vladimir. — Păi sigur... Uite să-ți spun: Oi fi deștept — nu zic — dar ești rău. Rău cu tine și cu alții.

Nu te îngrijești... Nu te odihnești... Îți plac și femeile... și nu te mai astâmperi. N'ai milă nici de tine și... nici de alții... Nici cu noi nu te porți mai bine.

— Cu voi? Cum asta? Și peste paloare feții lui se urcă încet o undă, slabă de roșeață.

— Da, da... Iasă că am observat. Te știi bolnav și urăști sănătatea altora. Paul te iubește mult... și eu țin la tine destul, asta o știi tu. Te menajem cât putem dar tu n'ai milă de noi și... nu ne ferești de... Îți pare rău de sănătatea altora...

Ca lovit de un pumn pe inimă Vladimir amuțește sufocat și o paloare de mort s'asterne pe figura lui crispată de durerea lăuntrică a sufletului palmuit pe neașteptate cu cea mai josnică pe cât de nedreaptă acuzare.

Procesul de conștiință trezit subit în mîntea lui e cu atât mai nemilos cu cât — fără îndoială — făpturile cele mai scumpe lui, de bună credință l'au bănuț în tăcere cu probabil de multă vreme de atâta mișelie. L'au bănuț și totuș... totuș... l'au iubit, l'au amestecat zi de zi în viața lor, au fost veșnic nedespărțiți împărțind bucurii și nezacări. Și cu tot sentimentul de nevinovăție nu-i rămâne nici dreptul să protesteze.

Strivit de rușinea gândurilor ce se sbat acuzatoare sub fruntea îmbrobonată de sudoare rece, șgduit de o surdă indignare, cu intuiția adâncă a neputinței d'a se desvinovăți, prietenul bolnav își frământă frenetic degetele albe prinse de un tremur nervos ce-i zguduie tot corpul.

— Cum... Cum se poate Marica?... îngâna el însfârșit tânguirilor și deabia auzit.

— Ei, crezi tu că asta nu se vede? continuă din ungherul ei Marica. Nu trebuie să te superi. E mai bine să știi. De mine n'am grije, dar imi pare rău de Paul: el are nevoie de multă sănătate. La cursurile lui, la conservator tu știi, trebuie să vorbească, să cânte... câte toate... și de... tocmai plămânii...

— Dar, ce am făcut, Dumnezeule, îngâmează deabia desclușindu-se vocea lui Vladimir din ce în ce mai sdrobot sub greutatea doioasei bănueli.

— Ei lasă, n'o lua în tragică continuă implacabilă gazda. E mai bine să-ți vorbească deschis ca între prieteni. Sigur, tu

crezi că nu se bagă de seamă. Dar, de pildă, la masă, tu știi că ai tacâmul tău, șervetul și toate ale tale separate...

Ce zor ai să le amesteci... și tot cu ale lui Paul : ba te faci că greșești furculița și după ce mănânci câteva imbușcături cu a lui, i-o strecori înapoi, ori te faci distrat și te ștergi cu șervetul altuia. De câte ori nu te-am surprins că-i pui la îndemână o bucățică de pâine după ce ai mușcat din ea, ori greșești paharul.

Bine înțeles. Paul cum e el, mereu cu vorba, nu bagă de seamă și își reia lucrurile lui fiindcă pe altele tale le cunoaște... și crede că e destul să le evite... Dar dacă tu... Și Marica ajunsă în mijlocul camerei rămâne deodată mută, cu privirile ținute pe figura lui Vladimir.

Cu bărbia ridicată și mâinile inerte dealungul corpului frânt între perne, prietenul lor parcă nu mai suflă. Doar de sub ploapele căzute două lacrimi mari ce se preling molcume pe albeața de mort a obrazilor uscați, sânt singura mărturie de viața ce închide încă sub rigiditatea lui exterioră trupul bolnav în care se sbate un suflet chinuit.

— „Ei asta e!... exclamă înfârșit Marica, frângându-și cu nervozitate mâinile, trezită de un subit amestec de milă și remușcare. „Ce te-a apucat?”

Na! vezi că ești nebuln! uite la el!... Vino-ți în fire omule! Vezi că nu poate cineva să vorbească deschis cu tine? Dar parcă tu nu știi că nu-ți spun cu vr-o răutate... Și la urma urmei crezi tu că noi ne facem spaimă așa de toate... prostiile și bănușile... Uite, naiba m'a pus să-ți vorbesc de asta!... Numai șgripto-roaica ai de Soreasca le-a scornit : ea mi-a băgat în cap... O dau dracului, să nu mai calce p'aici. Și apropiându-se de el : „Hai! Uită și tu : am spus prostii, ori mai bine zi că n'am spus nimic...”

Mișcat de bunătatea ei. Vladimir deschide ochii umezi și privind-o cu recunoștință.

— „Marica, îți jur că nu m'am gândit... la ce spui tu. Poate fără voia mea... o asigură el cu tristețe. Nici nu știam că am... tacâmul deosebit : Nu observasem... și nici nu credeam — sfârși el ca sugrumat de tortura unei vedenii — că sânt atâta de bolnav.

— Atât mai bine replică ea cu nevinovăție. Așa le spun și eu. Acum gata, s'a isprăvit cu asta... Apoi, ea și când nimic nu s'ar fi întâmplat, aducându-și deodată aminte : Dar ce o fi cu Paul de nu mai vine? Masa vă așteaptă : V'am făcut ceva bun, o să vedeți. Și dispăru senină ca mai înainte, după paravanul ei.

Numai după câte-va minute, ușa se deschide cu șgomot și Paul își face apariția. Robust cu figura luminoasă de încredere comunicativă, într-o clipă înviorează toată casa cu mobilitatea lui plină de sănătoasă jovialitate.

— Hei! Mă așteptați, nu? Gamează el frecându-și vesel palmele viguroase. Și trecând cu pași repezi de la unul la altul : „Ii s'au lungit nasurile de foame, săracii de ei!... Cu ce bunătați ne hrănești astăzi ilustră patroană și soție? Și fără să aștepte răspunsul se întoarce către Vladimir :

A! Să nu uit : A venit azi la mine fetica eia cum îi zice. Adina Șerbanu parcă... aia de i-ai dat tu pe vremuri lecție de canto, nevastă. Știi că a absolvit anul trecut cu mult succes conservatorul. Are o voce dumnezeiască... și talent! A! s'o

auzi acuma dragă... I-am spus că merită! merită o bursă pentru străinătate — apăsă el energic — și i-am promis că o să stărui, adăogă întorcând-se către Vladimir :

— Să știi că nu faci rău, întâri vocea Maricai de după paravan.

— Dacă merită răspunse Vladimir tărgănat, mai mult ca să nu tacă, nu e rău să-i faci o bursă.

— Sigur! Adică, nu să-i fac eu : de unde naiba să-i dau? Să-i dea ministerul.

— A da! ministerul... surâse Vladimir.

— Așa că te rog pe tine să vezi de treaba asta, îi taie Paul vorba cu un aer foarte serios

— Pe mine? făcu cellalt uluit. Dar ce am eu cu treaba asta și drept cine mă iei? După cât mă știu nu sânt nici ministru și... nici nu văd semne să fiu așa pe curând, adăogă el cu ușor sarcasm.

— Ei te rog! se răi Paul cuprins de o subită nerăbdare. Ce sânt ironiile astea iefine. Ce vrei să zici cu treaba asta? E un mare talent și merită o bursă!... Cel puțin la asta dă-mi voie să cred că mă pricep.

— Fără îndoială răspunse Vladimir, apucat la rându-i de enervare abia stăpânită. Dar ce pot face eu?

— „Ce poți face?” Și Paul îl pironi cu ochii : Ce ai făcut și pentru alții... cari poate meritau mai puțin. N'ai obținut tot tu pentru actorul ăla tânăr ; și catedra mea de-a doua? Tu te-ai oferit și mi-ai spus că n'a fost greu. Eu nu sânt egoist : vreau să trăiescă toți cari au merite... Ia să vrei, să vezi cum faci. Ia să știe dumnealor că le născocoști iar vre'o campanie de presă... Că la asta te pricepi, când vrei să fii afurisit... Dar acum fiind să-ți cer eu atâta... serviciu...

I-am promis! strigă el hotărât.

— Pentru Dumnezeu omule, ce vă tot faceți voi iluzii cu campaniile de presă și cu... răutatea mea adăogă el cu amărăciune privind spre Marica. Zi mai bine că am avut ici-colo o fărâma de credit, atâta tot... dar s'a uzat... Nu mai pot, nu pot și sânt obosit... gândiți-vă...

— A! Sigur! se amestecă Marica... Se înțelege : zi cel puțin fără înconjur că fi-ai uzat toată trecerea pentru catedra lui Paul. M'așteptam să ne-o scoți pe nas odată...

— Asta e o infamie, tună Vladimir, înfigându-se deodată pe picioare cu o neașteptată energie. Și tremurând, cu ochii fieroși de indignare : Ce aveți cu mine, ce v'am făcut? Sânteți răi... răi!... Tu — scriși el îndreptându-se către Paul cu o nișcare de spectru. — tu ai încubuit! N'auzi, nu vezi?... Nu pot! Nu pot! urlă el. Dați-mi mai bine palme pe obraz dacă țineți să vă descărcați ura adunată... dar nu mă chinuiți...

— Palme? da meriți palme, animal ingrat grăi cellalt înăbușit de furie apropiindu-și amenințător atletica înfățișare de firavul adversar.

— Ei bine? șuieră acesta din urmă, cu obrazul întins într-o dureroasă sfidare.

Ca un resort ce se destinde brusc dintr-o îndelungată comprimare, brațul lui Paul se ridică sub comanda unui spasm nervos în tot corpul și, un moment, palma puternică păru gata să se abată peste obrazul întins al prietenului ingrat.

— A!... Marica a scos un țipăt scurt.

Dar gestul abea anunțat, Paul ca ars de spaima propriei sale ticălorii se șmucește departe de Vladimir.

Acesta, închizând ochii avu o scurtă

tresărire, și impleticindu-se o clipă, dău ca de greutatea unei lovituri ca tot alaiul ei de senzații fizice și morale, răuși printr'un suprem apel la to ființa lui nervoasă, să se mențină picioare încerenite în mijlocul camerei cu brațele spânzurate, cu capul plecat piept și închis într'un mutism de asemănare.

Apoi, căutând cu mâna împrejur ca orb, întâli brațul unui fotoliu în obidita-i făptură se lasă lunecând o mișcare de automat.

— Ce ai făcut Paul?... Ești nebătu-te Dumnezeu... se tânguie Marcupând tăcerea, clătînându-se jalnic obrazii prinși în palme : Ce ai cu el, racul?... Nu-l vezi cum e?... băi Dumnezeu...

Ca sub stăpânirea unei viziuni înainte, Paul cu pași nehotărâți se deștează, se apropie de suferind cu ochii tuiți pe obrazul ultragiati de amenințarea gestului necugetat.

Figura lui Vladimir — cu capul pe umăr — e liniștită și sub paloare obișnuită nu exprimă decât o nemunită tristețe.

— Vladimir! sotește Paul încet apiindu-se cu sfială... Vladimir ascarepetă el prietenos în vreme ce mii se întinde într'un gest rugător. Și ochii umezi s'apropie bihoș și miamâna slăbănoagă a prietenului năpăst.

— Auzi, măi frate?... Spune și Cum se poate să fiu așa de păcălăuit. Uite, dă-mi cu ceva în cap, dar nu amărât.

Și alunecând pe un genunchiu la pîrul scaunului își razimă fruntea de țul lui, în timp ce mâna vinovată găie genunchiul celuilalt. Iartă-mă, te el abia șoptit.

Ca trezit din somn, figura lui Vladimir se luminează într'un surâs de valescent mângâiat de soarele primă și trecând ușor mâna prin părul nului pocăit, se pleacă încet să de un sărut de iertare pe fruntea umei înfierbântată. Dar, reținut subit de sărirea unei amintiri, buzele lui de tându-se de locul ales, merg să se scă ușor pe firele din creștet... primejdia hănușelei e înlăturată.

— Bată-vă Dumnezeu de ne s'aude vocea Maricai, satisfăcută de șitul ultimei scene dintr'un spectacol reușit. Mi s'au răcit și bucatele... ceți la masă că vă ia naiba...

Și curând cei trei prieteni, ca de de ani de zile, și-au reluat locurile prejurul mesei...

— Și cum ziseși că o chiamă pe tura ta de cântăreață, aduce la târziu vorba, așa cantr'o doară, Vladimir, e frumușică?...

viața minunată a lui Anton Pann-roman de sergiu dar și romulus diaru

9)

XIX

Dacă inima îți cere,
Băiete, băiete!..
Te'nsoară și-ți ia muiere
Băiete, băiete.

Anton Pann

Inima lui Anton Pann ceruse. Zamfira nu debută strălucit în căsnicie. Ca un fel de prevestire de ceace trebuia să se întâmple mai târziu, mireasa se făcu berăzută chiar în ziua cununiei.

— Unde e mireasa? Unde e mireasa? Mireasa nu era nicăiri. Numai într'un zădărniciu nu era al bărbatului, se afla.

Scandaluri de acestea se petreceau în toate zi pe-atunci, dar toate se sfârșeau cu bine și la vreme. Mireasa revenea, bărbatul dădea amnestierea tuturor păcatelor dinaintea. Zamfira se dovedise cinstită și îndrăzneată, căci dacă se făcuse o păcălire de domiciliu conjugal după vre-o câtăva vreme de încercare nu se pomenise însă de asemenea desparțiri chiar în ziua jurământului.

Femea se ivi abia către seară, înălțată și puțin bătută.

— Incepuși rău, Zamfiro, începuși cum o femeie credincioasă sfârșește. Rău mi pare și mie că din întâia zi de dragoste trebuie să-ți dau cele treizeci de bătăi pe spinare cum cere legea bătrânească. Iacă, eu îți dau numai cincisprezece, și iertată să fii.

Dar la a treia lovitură dată cu sovăla și întârziere, Zamfira potrive un pic și Anton își îmbrățișă nevasta, făcând să mai întrebe măcar prin ce coloașe a umbat.

Umară zile scurte. Anton deprins cu o laică și fără rigori, a holteiilor, făcând câteodată la ora cinci. Zamfira nu îndispunea cu prea multă așteptare. Punea masa și mâncă. După sfârșitul mesei, pica și Anton. O dorință ascunsă de toate firile slabe se destepă în femeie: să fie compătimită și mângăiată între așteptarea ei. Bărbatul cu cea mai prefăcută afecțiune o îmbrățișă, o mângăiea helșug de bunătați aduse în ochete mici prin buzunare dela cărciuma lui Giafer.

— Să ne așezăm la masă...
Și Zamfira se silea să mănânce a două.

— Această pedeapsă născocită de Anton era pe lângă efectul ei moral și imediat un altul, grăbind prin îngrășare, îndrăgirea femeii neubitoare. Zamfira distrată, n'a înțeles niciodată cruțarea acestei pedepse.

— Când se deschisese târgul Moșilor, Anton începuse a lipsi de acasă câte două și patru zile la șir. Ocupația lui prințului era acum să încerce pelinul de vin. — Să trăiască vinul, vinul și cântul! — neobosit, cântărețul prim-bisericii Olari, cutreera gheretele din târgul moșilor, totdeauna întovărășit de

o seamă de tineri, a căror singură îndelnicire era Serenada.

— Într'una din aceste seri vesele se iscă o larmă de glasuri și îndată se încinse bătae. Un ciupagiu atrăgea atenția soției sale să nu mai privească înspre mesele de alături, trăgând-o de păr. Lumea adunată făcea mare haz, iar dela una din mese se ridicase chiar un băiat să ceară socotăla scandalagiului:

— Cine-i gugumanul de-și bate femeia?..

— Intrebarea răsună prea tare. În loc de răspuns ciupagiul lăsând coadele femeii își infipse mâinile amândouă în pletele cavalerului provocator.

O asemenea purtare nu putea avea altă urmare decât un pumn repozit în obraz, cu iscusință demnă de un luptător încercat. Cel lovit examinând în fugă pe agresor observă că acesta avea o găteală mai mult, spânzurată la gât: cravata. Și îl apucă de ea, cu necaz. Femeia ce-și adunase în coc părul risipit pe jos, țipa după ajutor. Din mulțimea de gură-cască adunată se desprinse o siluetă boerească, în baine negre, pe cap cu un fes de hârtie roșie. El înaintă până la locul scandalului unde tânărul sugrumat de cravată ținea de mustăți pe ciupagiu. Cu gesturi domoale ce arătau forța și gluma ei despărți încăierarea:

— Bine, Antoane, te-apucași acum și de bătăi... Ori îți fierbe pelinul în cap?

— Ciupagiul, omul cu femeia, cu mustățile, cu bătaia, era Anton Pann.

— Cucoane Bărbucică, nici de bătae nu era vorba, nici de pelin, ci numai de acest tânăr semeț ce-și tot plimba ochii spre nevastă-mea.

— Domnul Bărbucică se întoarse întrebător la tânărul ce-și îndrepta cravata verde. Acesta se apără:

— Bărbucică, dumnealui și-a permis să ignore fundamentul umanității, izbind brutal pe doamna, pe care n'am onorul s'o cunosc...

— Privirea lui, odată cu a celorlalți, căută spre locul unde stătuse femeia. „Domna izbită brutal”, Zamfira, nu se mai vedea nicăiri...

— Mă miram eu de ce nu te mai arăți pe la grădina lui Desliu... Te-apucași de păcate, dascăle; văzuși? Ei, acu unde îți e muierea?...

— Știe ea drumul acasă, cucoane...

— L'o fi știind, Antoane, dar să nu-l mai știe și alții...

— Pe care l'oiu prinde îl belesc, cucoane Bărbucică, oricare-ar fi...

— Decât să te vifejești, hai mai bine la Giafer, cu noi. Se supără tovarășii că-i lăsăm așteptate... Dă mâna tânărului Memuleanu și împăcați-vă.

— Plăcut surprins de această recomandare, Anton strânse cu eufuziune mâna ce-i smulsese mustățile.

— Tustrei părăsiră câmpul Moșilor, e-

chipați cu săbii de lemn, coifuri de hârtie și piculine de lut ars.

— La Giafer în grădină era lumină mare și tîmbălău. Un tânăr cu mustața abia crescută, cocotat pe o ladă declama în răsul ascultătorilor strânși în jurul unei mese încărcată de urcioare și de bărbii boerești.

Bărbucică la Desliu
La bătut pe Unghinriu,
L'a bătut, bine-a făcut,
Că din cântec n'a tăcut
Tocmai treaba dumisale
Cu o cucoară mare...

Nu-i era lui de cântare
Ci mai mult de-o întâmplare
Că eșind din casa dragii
Și-a lăsat zălog nădragii
Iac'asa...

— Fiecare strofă era întreruptă de ovatiile mesenilor.

— Bravos, Costache!

— Numai Bărbucică Văcărescu protesta în glumă.

— Costache înmuindu-și musteața într'o cană cu vin și îngroșându-și glasul re-
ncepu:

Iko-nekrón
Keftmona-ké
Skotú-pilós
Lipón-in-ó
-dis-ho-ris-ó
Kiste-theón

Polidoros-Eca-
-vis-pes-ghegos
tis-Kiseos...

— Sonorul început al Hecubei amintea convivilor majestatea actorului Aristia protejatul duduca Ralu, fiica mezină a lui Caragea, ce din banii de pe tâlhăriile tătănă-său făcuse teatrul dela Cismeaua roșie. Dar Costache ingenunchiase acum pe lada lui și începuse un cântec nemțesc nerușinat, imitând domnitorul fugit la Viena — lăncu al Ralței Moruzoaci il incuraja:

— Zii, Costache, zii năimle, că nu-i capuchehata pe aproape. Arată-ne și nouă cum face duduca Ralu.

— Costache își strânse baina pe mijloc, își infoie turii nădragilor și cu glas micșor, tot făcându-și vânt cu un evantaliu imaginar, spuse:

— Ah, mon délicieux Aristia, dites-moi, quelle est cette musique valaque qui rappelle les rhapsodies helléniques d'Homère...

— Și-și răspundea cu glas schimbat, cântând:

Colo'n valea celor culmi
La gropana cu cinci ulmi
Trei voinici însângerați
Numa'n zale îmbrăcați
Adormiră printre flori
Printre florile soruri...

critica literara

I. C. VISARION: Ber-Căciulă Impărat

D. Visarion își definește, astfel, caracterul primei și celei mai importante bucați din volumul d-sale: „ca să scriu povestea”: „Ce face făt-frumos ca împărat am văzut că nu e de loc ușor, și mai ales față de un făt-frumos ca Ber-Căciulă al meu. Cu cine să-l pui să se mui bată? Să fac ca cei ce au pus pe Alexandru Macedon să se bată și cu femeile?... Am găsit leacul: să-l pun să se bată cu prostia, cu sărăcia, cu cele ce le îndură popoarele din aceste pământuri. Și socotesc eu, că am făcut înlocuiri ce trebuia să facă orice făt-frumos când ajunge împărat și pune țara la cale”.

Autorul alege, pentru realizarea acestuia, calea minunii științifice. Ber-Căciulă e astfel o formidabilă minune de invenție, la început, și, până la urmă, toți cei din împărăția lui se fac a fel. Ne aflăm, astfel până la un punct, pe linia clasică a izbânzilor lui făt-frumos. Calul lui năzdrăvan, baba care-l ajută în lupte cu sineii, pieptenul care se făcea în pădure, și toate celelalte atribute, au căpătat înfățișarea de „mașini” pur și simplu. Împărăția lui are mașini de zburat, în formă de palate, mașini de vorbit la distanțe uriașe, mașini de experimentat drumul spre lună, mașini de înviat, mașini de omorât viețuți mărunte, pentru experiențe, mașini de clădit castele de oglindă, etc. Și ființele, oamenii se comportă și ei ca o mașină. Se pare însă că nu lucrul acesta a vroit d. Visarion să-l dovedească, ci altceva, de fapt contrariu, că spiritul omenesc aplicat la bine duce la fericirea minții a omenirii. De fapt a dus la extirparea umanității noastre. Cartea d-lui Visarion ne prezintă o serie de oameni din care sentimentul omenesc e extirpat până la înlocuirea lui cu un fel de mecanic simț al îndatoririi fiecăruia față de mașinăria totală a acelei lumi.

D. Visarion pleacă, principial, de la ideea că „și închipui este a primi și a primi întâi icoanele celor ce sunt undeva”. E un adevăr, pare, peremptoriu pentru autor, care găsește prilejul să-l expună, incidental, și în versuri:

„Că ce n munte-ți s'a născut
E pe undeva făcut.
Și dacă-i pe undeva
Fă-l a fi și n lumea ta”.

Deci înainte totul se rezolvă sumar spre mai binele omenirii:

Ber-Căciulă merse la unul, îi întinse
buna zămbind, și-l întrebă:

— Înaintăm ceva?

— „Cu pași de uriaș Măria Ta. În spațiu dintre aceste aparate, producând gaze nevăzute, și din partea unuia și din partea altuia, ele se ciocnesc, aerul se încălzește, se face un vânt de jos în sus, un cânt cald, și apoi lumina ce în tinerie se vede. Dacă pui un parașuta de fier, paravanul se roșește. Dacă

pui un vas cu apă, apa se fierbe, și norii de aburi se ridică în tavan. Dacă variez distanțele sau pasul razelor, am alte fenomene ciudate. În sfârșit, părerea mea este ca și a Măriei Tale, că vom putea face pământul soare strălucitor, care să trimită și el în haos, lumină și căldură, fără să fie da flăcări sau de materii încinse”.

În acest fel de muncă totul se depersonalizează însă cumplit, și, în ciuda d-lui Visarion care a vroit să ne prezinte noua d-sale lume ca pe un ideal, ea apare, lipsită de simțăminte vii și de inteligenți diferențiate, ca un infern al monotonei. Oamenii d-sale de altfel au și căpătat, în loc de nume proprii, numere, ca la telefon, precedate sau urmate de câte o literă-îndice.

Lucrurile acestea, firește, au mai tentat scrisul ei, dacă nu am pomeni aici de cât literatura unui Jules Verne, a unui Wells, sau a unui Rosny din „La mort de la terre” și din „Les Xipchuzes”, și încă am avea o frumoasă familie literară de predecesori. La d. Visarion ea are încă un caracter de interesant entuziasm, de râvnă parcă, de încredere oarbă în mașinile lui Ber-Căciulă, în huruitul cărora pierde din vedere omul, ca entitate sufletească, până la non-existență, și în strălucirea factică a lor avestecă, într-o ciudată învălmășeală, rudimente de științifism convențional cu altele de idealism de ultimă oră. Vedem, astfel până și ecouri de comunism:

„Fiecare om, care muncește cu mașinile lui sau ale țării, va avea dreptul să-și ia toate produsele pământului muncit, și să facă cu ele ce va voi. Poate omul nu vrea să-și hrănească familia de la Casele de Îndestulare. Cei care varsă produsele lor la aceste case, aceea vor fi îndestulați de case; cei care nu varsă produsele, dar vin apoi să ceară, li se va da numai dacă sunt prisoase; altfel casele îi va lăsa să-și procure cele ce le trebuie de la cei cari le-o da din strănsarea lor”.

Și mai departe:

„Toate ideile asupra proprietății par a nu mai avea nici un rost... Ce nevoie mai au moștenitorii să facă atâta caz de ce rămâne de pe urma unuia care moare. Înainte moștenirea era ca o bucată de viețuță ce se da moștenitorilor. Ei moșteneau, de pildă, bani, case, vite sau pământuri care le ajutau viețuirea”... etc.

Oamenii cei noi ai d-lui Visarion, stânși astfel ca suruburile în ghiventurile mașinei lor, nici nu iubesc personal, nici nu urăsc personal, fie măcar și numai ignoranța împotriva căreia luptă, nici ambiții personale nu au și, în aceasta, iarăși sunt logici. Pot însă ei avea vre-un interes literar? Personal, noi, nu-l vedem, și, în cadrul acestei slăviri a unei ipotetice umanități problematice mai bună, mărturisim că ne emoționează ca niște diamante rare puținele și, într-un al cadru, fără interes, note de omenesc scăpate vigilenței autorului:

„pentru mine, care sunt mamă, și deci lucrătoare sfântă, voi să fiu închipuire și gând fără holar”.

— Cum ți se pare Lumea Nouă, Ste-luța mea? întrebă într-o zi Ber-Căciulă pe soția lui.

— Frumoasă îi răspunse ea. Dar un lucru mi se pare cam răsturnat din ordinea lui firească...

— Care?

— Ce deosebire mai este între mine, împărăteasa țării, și între femeile celorlalte ale învățaților, care strălucesc în aur și în pietre scumpe?

— Împărăteasa, a avut o intuiție reală a lumii d-lui Visarion și, sub învelișul simplist, în aparență, al gustului de a se deosebi prin pozoabe exterioare a pus și problema depersonalizării acestor ființe de or ce interes sufletește.

N. DAVIDESCU

A MURIT ION DRAGOSLAV

A murit Ion Dragoslav, povestitorul duios și neîntrecut al arhaicului și al pitorescului.

Cu moartea autorului evocatoarelor „La hanul la trei ulcele” și „Noaptea slăatului Andrei”, generația de scriitori premergătoare celei de astăzi, pierde una dintre cele mai realizate personalități ale sale.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Trimite la redacție:

Florile note și impresii de Gh. D. Mugur.

În colecția: Cartea Vieții.
Proverbe, culese de Gh. Mugur și V. Voiculescu.

Cântece din Popor, culegere de Ion Pillat.

M. Eminescu: „Făt-Frumos din Ia-crimă”.

Predica de pe munte, din sfintele evanghelii de Gala Galaction.

Pildele Mântuitorului, traduse de Gala Galaction.

Minunile lui Isus, din sfintele evanghelii de Gala Galaction.

Revista funcționarilor publici, anul III, No. 4.

Ritmul vremii anul V, No. 2, cu colaborarea d-lor Mihail Dragomirescu, Raul Teodorescu, George Acsinteanu, George Dumitrescu, etc.

Complex anul II, No. 1, revista ieșană cu colaborarea câtorva bucureșteni.

D. Virgil Huzum, autorul volumului „A la maniere de...” anunța apariția unui volum de versuri originale.

in străinătate

NOTE PE MARGINEA OPEREI LUI ANATOLE FRANCE

Incontestabil că France, virtuozul ironiei subtile și-a ironizat de foarte multe ori propriii săi cititori. Trebuie să adăogăm însă că a fost silit să o facă, de oarece primit cu surle și tobe, cântându-i-se osanale la fiecare cuvânt scris sau rostit, tămăiat la fiecare gest socotit că întrupează cea mai înaltă distincție — nu putea să adopte altă atitudine decât aceea a răsbunării florentine, rafinată, perfidă și diabolică.

Repetăm, a reușit de foarte multe ori, căci astăzi toți pignicii cari nu-i cunosc cauzele supremei ironii, rânjesc arătând satisfacții spărturile cuirasei. În această privință procedul lui Anatole France ne evocă șiretenia tragică a călugărițelor din ecolul al XIII-lea, care fiind surprinse de năvala Sarasinilor și-au tăiat nasul cu briciul pentru a scăpa de insistențele lor scârboase, desgustându-i.

Geniul lui France nu-ți furnizează altă explicație. Inconjurat de admiratori zeloși, gândul lui era ghicit înainte de-a fi căpătat contur. Imaginația lor sublimă banalul ce de multe ori scăpa de pe buzele lui France, gonit de rafinamentului maestrului. Intocmai ca și curtezana care frumoasă până la dorința crimei — schițează un gest și este servită, privește vag și este înțeleasă, tot astfel Anatole France vânând lavra unei idei, crezi că a prins un cosmos irizat în imagini și lucruri scânteietoare de spadă.

Să nu ne grăbim. France n'are nevoie de efort ca să fie înțeles și apoi admirația ce-l amenință de câte ori vrea să facă un lucru perfect, îl hotărăște la simplitete, la banalități, care pășeste semețe fără zorzoane sau artificii de cochetărie.

Atunci ironia lui se îmbată de triumf și cititorul ingenuchiat sărută picioarele aiurit de atâta profanare.

Spărgând nori groși de fămăe și-a făcut apariția pe vermurii și mult laudata carte „La Rotisserie de la Reine Pédauque”. Ne ocupăm acum de dansa și când spațiul ne va permite vom reveni și asupra altor opere scrise de Anatole France.

Nu este o lucrare din cele afară de îndrăzneță. Nu știu cine, vorbind odată despre Bossuet, a spus că „arc atâta spirit în cât îți face frică.

Se poate întâmpla ca formula să-și

fi găsit cândva aplicare și la France. „La Rotisserie de la Reine Pédauque” se prezintă sub acest raport cu un aspect destul de prietenos. Te invită chiar să-i constăți absența ori căruia element, capabil să producă spaimă. Și pentrucă întreaga discuție de aci este deplasată și irreverențioasă, putem adăoga — mergând pe calea păcatului — că autorul cărții nu manifestă nici resurse picturale prea strălucite. Este un roman — poți să-l numești de altfel cum vrei — care lasă în urmă „Le Lys Rouge”, „Le'Ameau d'Amevstve” sau bunăoară „Le puits de Sainte Claire”. În nici într'un caz nu te poate face prizonierul autorului pe un timp îndelungat — dar nici să cobim cum am putea cobii despre alte cărți, că munele lui France este un pavilion ce acoperă orice fel de marfă.

Găsim aceeași filosofie risipită cu dărnicie cu toată opera franceziană.

Efortul este inutil în viață. Imprejurările te duc de nas. Poți reuși foarte repede să fii caraghios, când tu simplu viere te străduiești pentru tirumful unor probleme eterne. France își plimbă privirea stinsă, peste furnicarul de oameni. Marchează un abate, un maniac, un june, un cărciumar cu nevasta, o femeie de moravuri ușoare.

Iără unitate sau plan în conducerea intrigei, autorul îi ciocnește între ei făcându-i să cunoască spernațe, dezamăgiri, raze de soare reflectate în noroi și imprejurări tragice confecționate de memoria livrescă a lui Anatole France.

Găsești pagini în care ironia prinde forme caricaturale destul de bine reușite. Naivitatea credinței îl pasionează și France excelează în îmbinarea fericită a emoției manifestată umil și a comicului subliniat cu generozitate. Se delectează, își odihnește spiritul în fața simplității și credinței naive. Stăruie asupra lor, intervine malițios captându-le manifestările în trăsături ingenioase.

Ai impresia că toți eroii se pregătesc să demisioneze din viața practică, fiind candidați la sfințenie. Regisorul ne amintește că ei nu stau rău nici cu pământul. Cognard, abatele, o făcătănă, ambulanta plină cu maxime și ascet feroce în doctrină, nu se încerde atât de mult în spiritul său încât să uite trupul. Mănâncă și bea vartos de câte ori se ivește ocazia.

Când nu se ivește, o creiază spre cea satisfacție a gazdei ce-și vede tele luând calea buzunarelor, cătele trebuie să mănânce și a doua asemenea tânăra, plină de virtu foarte distrată totdeodată, nemere în camera altuia decât în aceea a lui naiv și încrezător în virtutea ei.

Ca și în alte cărți, Anatole France place în descrierea unui maniac.

Il așază într'un loc, îl mută, îl gese, maniacul e feircit că i se dă să se epuizeze. Regisorul se joacă cum se joacă pisica cu șoarecele. Defei este plasat într'un astfel de în cât îl distingi cu greu de ceilal nătoși la minte.

„La Rotisserie de la Reine Pédauque” are un sfârșit tragic. France a cedat unei înclinări romanțice, omorând abatele atât de simpatic și de înțetor, în cât chiar când primea borc florii în cap, se bandaja cu o maximă tincască. Poate că trebuia să moară să se termine cartea, dar constatând se risemite trucajul.

În general France dovedește și același frică de înălțimi și de adânc. Putem spune că și eruditătea uragii impresionază neplăcut ochii. Tăpile lui clăotesc energiile captive. Te perează cruzimea paznicului, care să se irosească în loc să le imprun aripi de vultur.

Voește să redca cu încăpățănare așa cum este; cu scăderile, cu neputzutul ei și în special cu capacitatea zellemsire a realității — ca să for termeni.

Anatole France este un tip discret. Viața ne este sugerată, acolo unde tîndem originalitatea plastică. Peșgile lui vorbesc, chiar când se cere grația unei acțiuni.

De alinșteri Anatole France a todeaua destul de senin ca să facă natură pentru nervoși.

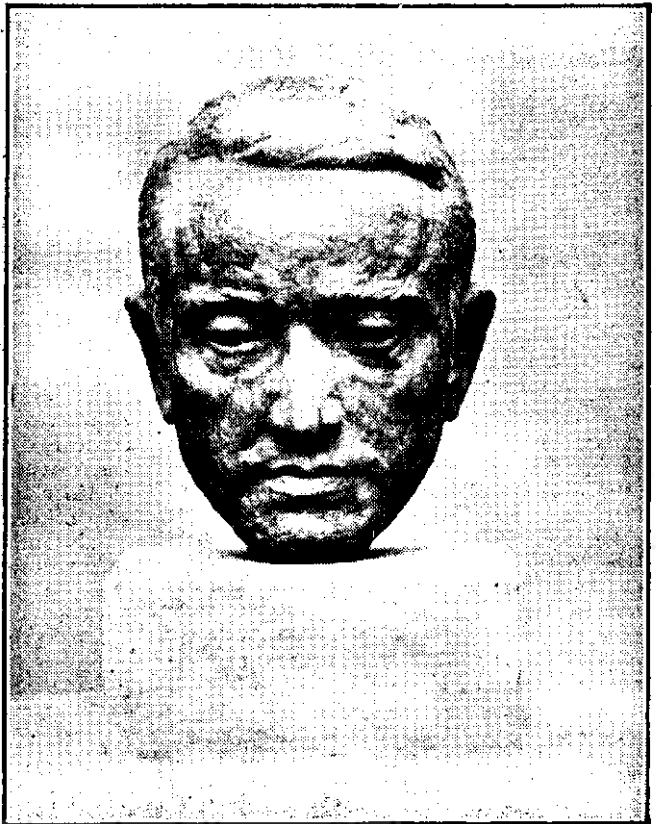
C. NE

SALONUL OFICIAL

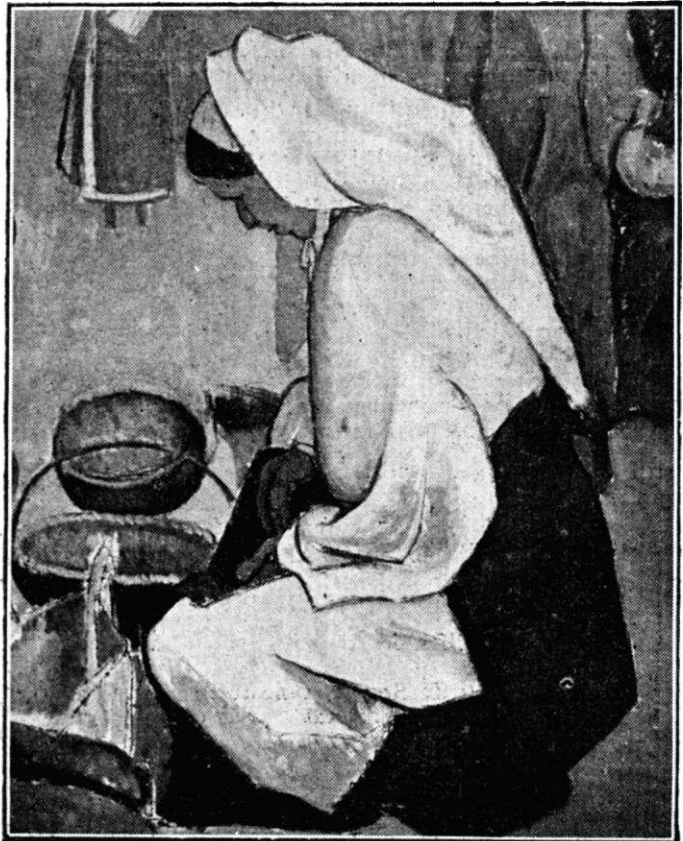
I. JALEA ; M. S. REGELE MIHAI I.

M. ONOFREI ; AUTOMASCA

T. PAPATRIANDOFIL : PORTRET

D. GHIȚA : ȚARANCA

aşa şi-aşa...

inadaptabil

Autorul „Baladelor şi idilelor” a fost poate tipul desăvârşit al inadaptabilului. Viaţa de oraş îl îngrozea, îi dezorganiza tot sufletul. O privea cu o duşmănie, pe care nici odată nu şi-a ascuns-o. Dorul de-acasă, de satul şi râul cu pietroaie al copilăriei lui l-a obsedat totdeauna. Avea în pod acasă un refugiu în care erau tot soiul de obiecte, nu decorative ca în atâtea imitaţii de interior românesc, ci străşnice şi adevărate româneşti: Sarică de bacu, răboj de stână, desagi peteciţi, mescioară nelucrată în trei picioare, aproape un interior întreg de ţăran sărac.

Un admirator al marelui poet îl invitase odată la vila lui din Sinaia, pentru câteva zile. Mai avea şi alţi musafiri, deputaţi, foşti miniştri. Dar George Coşbuc n'a luat masa cu ai casei decât în ziua întâi. A doua zi l-au aşteptat zădărnici. Au crezut că „aşa sunt poezii”, a întârziat prin oraş. Toemai a treia zi l-a descoperit prietenul lui, trântit pe-o răună într'un luminiş de pădure pe malul Prahovei. Avea şi masa alături: „pită şi slană”. Autorul ziarului unui Pierde-vară, căutase şi găsite în Sinaia pita şi slana, care se împăca mai mult cu dorul lui de acasă, de cât toate „măncărurile boiereşti”.

„pentru cine a scris”

Ce va fi căutat prin Făgăraş în anul acela poetul, nu prea ştim. Stătea într'un luminiş şi privea de timp îndelungat, apele care se depărtau ale Oltului.

Trece o ceată de flăcăi spre oraşel. Ii dau cu toţi bună ziua şi ei îi opreşte.

— Măi feciori, voi mă cunoaşteţi mă?

Ei au stat nedumeriţi şi unul din ei i-a răspuns.

— Nu te cunoaştem domnule. Nu parţi de prin părţile noastre.

— Mă eu is George Coşbuc, poetul mă.. Aţi auzit voi de mine?

Feciorii tac din gură... Şi atunci, îngândurat şi trist, chinuit poate de eterna îndoială a poezilor, i-a îndemnat la drum.

— Mergeţi cu bine măi feciori, da să ştiţi că eu George Coşbuc am scris despre voi, mă.

Şi a rămas cu ochii pe apele care se depărtau ale Oltului.

ARIEL

EPIGRAMA

D-lui Radu D. Rosetti, cunoscutul avocat — care militează pentru incinerare.

Clienţii domnului Rosetti
De-o vreme n'cea s'au pus în gardă:
Sunt informaţi că avocatul
Şi după moarte o să-i... ardă.

N. CREVEDIA

CUM SE SCRIE O PIESA POPULARA

BERNARD SCHAW

Formula pentru a scrie o piesă bună e aşa de bună, în cât o dau pentru cea mai bună folosinţă a cititorului, care s'ar simţi tentat să-şi încerce norocul ce-i aşteaptă pe toţi fericii manufacturişti de acest seiu.

Mai întâi aveţi o idee de situaţiunea dramatică. Dacă ideea vi se pare originală, deşi e veche de când lumea cu atât mai bine.

De pildă, totdeauna se poate exploata cu succes situaţiunea unei persoane inocente învinută de crimă, de împrejurări. Dacă aceea persoană e o femeie, trebuie să fie acuzată de adulter. Dacă e un tânăr ofiţer, trebuie să fie învinuit că a vândut informaţiuni duşmanului, pe când în realitate e un spion feminin care l-a orbit şi l-a făcut să cadă într'o cursă, spre a-i fura documentele. Când femeia inocentă şi depărtată de casă suferă cumplit, fiind despărţită de copii, când unul din aceştia e pe moarte indăferent ce boală, pe care dramaturgul vrea să i-o impună) ea se travesteşte în îngrijitoare şi-l păzeşte în timpul spasmiurilor, până ce doctorul care trebuie să fie un caracter comico-serios şi de-i posibil un bătrân şi fidel admirator al doamnei — anunţă în acelaşi timp tămăduirea copilului şi descoperirea nevinovăţiei femeii. Atunci succesul piesei se poate considera ca asigurat numai dacă autorul are cât de puţin talent.

Comedia e mai grea, fiindcă cere simţ pentru umor şi multă vioiciune. Dar, în esenţă, procedeul e acelaş: fabricarea unei greşeli. După ce a-ţi fabricat-o, aşezaţi punctul culminant la sfârşitul penultimului act — locul de unde începe fa-

abricarea piesei. Apoi faceţi primul act, prezentarea necesară a personajilor, ajutorul explicaţiunilor savante, fuziunea zăte indeosebi de servitori, un fel de vocaţi şi de alte personaje modeste (personajele principale trebuie să fie în deauna duci, generali sau milionari, aşa chip, încât să se ştie cum se va produce încurcătura. În sfârşit, faceţi primul act, care, natural, consistă din luarea confuziunii şi din a face ca penultimul să plece cât mai mulţumit dintru.

Insă, vă rog, nu greşiţi, închipuindu-vă că eu pretind că exerciţiul acesta e atât de mecanic încât să nu ofere talentului nici un prilej de a se releva. De poltrivă, procedeul acesta e aşa de mecanic, încât, fără un talent vădit nu se face mare lucru utilizând procedeul, de trăit tot poţi trăi.

Aşa se explică, cum adesea, oareculţi îşi închipuie că toate piesele scrise de scriitori cu talent. De fapt, Franţa şi Anglia, majoritatea celor ce trăiesc seriind piese, sunt necunoscuţi în ceea ce priveşte cultura lor, ea nu există. Numele lor n'ar merita ostentiv să fie puse pe afiş, fiindcă publicul ştie nici odată şi nici nu caută să ştie cine-i autorul. De multe ori crede actorii improvizează întreaga lor piesă. Pentru a ieşi din obscuritate, trebuie să fii un Scribe ori un Sardou. E adevărat că dănsii fac acelaş lucru ca şi ceilalţi dar îl fac cu spirit, cu ingeniozitate uneori chiar cu poezie, dând personajilor dramei, câteva trăsături de caracter bine prinse.

ALICE

JOSEPH DELTEIL

Alice are ochii suli şi rochia oxigen. Într'o zi, pe când o zgâriam ca mă numi: Fosfat. Mă inebuni porecla aceasta atât de modernă O săptămână am cercetat Cota Bursei şi Chimia. O! revanşa, o supranumii: SO₄ H₂.

Chimia e cea mai mare descoperire contemporană. Baudelaire a inventat-o. A privi un peşte pe farfurie, aceasta-i fizică: să-l mănânci, aceasta-i chimie. E lumea nouă. Baudelaire=Columb, Augo, Racine sunt fiziceni. Şi ce fizician e Flaubert! Fraza lui Gustave Flaubert e un automobil frumos ce a suferit o pană. Capotă magnifică pe un schelet tare şi suplu. Numai că uneori lipseşte motorul. Numesc motor acca virtute interioară a frazei, care face ca de-odată să erupă în creierul dv. 12 cilindri şi să spargă vesele. Numesc de-asemeni motor aptitudinea scrierii de a se combina cu creierul meu, spre a forma un corp nou.

Adesea motorul acesta e un carbon. Bine înţeles, vor fi întotdeauna vesele nobile şi urâte. Excrement e un carbon nobil. E o marmoră. Se poate clădi palat de-asupra. Satisfacţiune e o vesele urată. Vagă şi laşă. Are colici.

I meea e o combinaţiune de oxigen, carbon, azot şi amoniac. Alice are o palidă. Mă tem să n'ăibă o insuficienţă mitrală ori o lipsă de potasiu. Ochii abundă în hidrogen albastru. Mă tem o tartină de coacăze, alături de mine, în tîndine nordică 48°27'52", longitudine răsăriteană 0°5'42". Pentru un Paris Parisul n'are nici longitudine, nici latitudine, după cum un buric, n'are greutate: el e centrul lumii.

Smintea!

Pentru a avea câteva idei sănătoase, crurile trebuiesc privite de la o distanţă de 500.000 kilometri, o furnică. Pentru Pierre Mac Orlan ai exact aceeaşi în-

literara

oseama de cuvinte

George Sand, marea romancieră, par-
opa odată ca vânzătoare benevolă la
serbare de binefacere.

Printre amatori se afla și baronul Ja-
mes de Rotschild, care căuta un obiect
să-i placă. Ne găsim nimic, care să-i
convină, el se apropie de George Sand
și-i zise :

— Vindeți-mi un autograf !
Autograful Leliei luă o foaie de hârtie
și asternu iute următoarele cuvinte :
Am primit dela baronul de Rotschild
suma de o mie franci, George Sand".
James de Rotschild deschise portofelul
și întinse hârtia de o mie de franci,
scrutată cu atâta prezentă de spirit.

Bernard Shaw se certa cu un strașnic
polemist; acesta din urmă exclamă la
un moment dat, cu un ton inenarabil de
triumf :

— Ceace spui acum, domnule Shaw,
este exact contrariul celor ce ai spus a-
cum zece minute !

— Da, dragul meu, răspunse celebrul
dramaturg imperturbabil, dar asta a fost
cum zece minute.

Ludvig Börne, criticul german, se afla
odată într'un cunoscut salon literar. A-
propriuindu-se de un grup de bătrâni cari
scuturau o chestie de estetică, Börne,
care n'avea atunci decât douăzeci de
ani, interveni. Dar abia începu să vor-
bească și un domn respectabil, privin-
d-l pe după ochelari, îi zise :

— Taci, domnule, nu te amesteca, nu
te-a întrebat nimăni nimic. Eu la vârsta
ta încă nu eram decât un măgar.

— Atunci v'ăți conservat bine, ripostă
Börne, inclinandu-se profund.

...Lumea e puțin așa cum chirurgii,
...melancolicii, iscușiiți în cusutul
...Ei nu concep însă viața
...și fără ca abdomenul să
...odată să fie descusut.

...lucru.
...să-l privești din 3 puncte de ve-
...1) Din punctul de vedere al lui
...2) Din punctul de vedere al mi-
...în care faci observația; 3) Din
...de vedere al anului 164587.

...pe Ramses, prin al mi-
...meu nepot, iar Jean Cocteau.
...cel mai inteligent al Franței) prin-
...cu lapte. Partea cea mai bună
...celulele cerebrale ale lui Jaques
...este identică cu celulele unei
...de hipopotam. O trestie face cât
...peste.

...oameni practică această gimnas-
...Femeile sunt mai apte, însă mai pu-
...docile. Șoldurile lor fac să s'aplece
...Chiar Alice consacră o parte din
...grijilor actuale, circumserise în
...și în spațiu; își vâpșește fața cu
...virginal, pleoapele cu ceruză, adora
...de Chine-ul și sărută ajderii.

bazar

MARE ARTIFICIALA

Intr'un oraș american s'a încercat in-
stalarea unei piscine prevăzută cu o in-
stalație specială care să producă valuri.
Aceasta în virtutea următorului dispo-
zitiv : trei mari cilindri, în formă de clo-
pote sunt introduși și retrași din apă cu
o mare iuteală, de optsprezece ori pe
minut. Mișcarea este obținută prin mij-
locul unei mașini cu vapori, al cărei rol
consistă de asemenea în a încălzi aerul
sălei.

Trată mașinăria este ascunsă; piscina
se prelungește în părțile neobservate ale
sălei și de acolo se produc valurile.
Marginile piscinei fiind înclinate, valu-
rile se rostogolesc întocmai ca pe o
plaje. Cel ce face baie are atunci cea mai
completă iluzie și valurile, cari au un
metru înălțime, îl răstoarnă cu stăruin-
ță, întocmai ca pe malurile unei mări a-
devărate.

UN STADIU PENTRU 200.000 DE PERSOANE

Al doilea centenar al nașterii lui Geor-
ge Washington va fi celebrat în 1932.
Cu această ocazie, Statele-Unite se pre-
pară să celebreze într'un mod grandios
această memorabilă dată. Se știe deja
că va avea loc la New-York o mare ex-
poziție internațională.

Însă aceasta nu este totul : comitetul
de organiare își propune să construiască
un stadiu gigantic, care nu va avea mai
puțin de 200.000 de locuri. Organizatorii
vor profita de acest lucru, pentru a cere
orașului Los Angeles să cedeze New-
York-ului obișnuitele jocuri olimpice.

(L'Auto)

JUMATATE ȘI JUMATATE

Doi frați americani posedă o mare
moșie și fermă la Milwaukee. Unul din-
tre ei se preumblă prin Europa. Celălalt
este acolo la muncă.

— Da, ne explică turistul, este mult
mai bine astfel și mult mai confortabil!
Fratele meu este în America și se ocupă
de afacerile noastre timp de doi ani, iar
eu mă preumblu și vizitez Europa. Pe
urmă el va veni să vadă Biarritz-ul sau
cecece îi va place și eu îl voi înlocui ia-
răși timp de doi ani. Astfel fiecare din-
tre noi nu muncește decât jumătate din
viața sa.

(La Gazette de Biarritz)

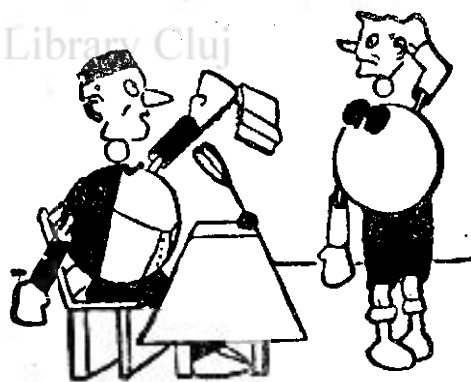
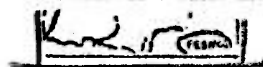
caricatura zilei

SENTINȚA

— Dar ce trebuie să faci atunci pentru
a ajunge la glorie ?
— Puțin lucru... și apoi... să mori !

ADEVAR MATEMATIC

— $18+6=33$!... Dar cine te-a învățat
să socotești așa ?

— Casierita tatălui meu, dom'le !

UN BUN REPORTAGIU

— Dă-ți drumul dacă vrei să apari
măine la noutățile ultimei ore !

(Dimanche illustré)

Carti redate în extrase

CUM AM DESCOPERIT AMERICA (ARTA DE A FI SARAC)

Boni de Castellane

BONI DE CASTELLANE

Intâmplarea face ca în anul 1894 să întâlnească pe Anna d-soara Gould. Sosirea acestei americane la Paris produse oarecare valvă. Trecea drept foarte bogată. În jurul ei se creiau legende. Se vorbea de miliarde.

Prima dată când o văzu, era înconjurată de aspiranți al căror mobil era ușor de ghicit. Ea era de talie mică, cu picioare și mâini minuscule, ochi mari negri. Timiditatea ei, amabilitatea și un fel de naivitate o făcea atrăgătoare. Castellane câștigă repede simpatia americanei și nu-i fu greu să înlătore strălucitele partide din Franța și Anglia cari râvneau la mâna d-soarei Gould.

Cunoscând inima omenească părăsește Parisul pentru a fi regretat. Plecă în Anglia cu scopul de a trece în America. În Anglia frecventează societatea înaltă și vine în contact cu cele mai înalte personalități ale zilei. Aci cheltuiește foarte mulți bani; fu începutul incurcăturilor sale bănești care-l supără toată viața.

În America ajunge fără nici un ban. La hotel i se plătește trăsura. Grație, însă, unui prieten, câștigă bani în afaceri. La scderea lui în America este asaltat de reporteri, cari voiau să cunoască scopul vizitei sale în această țară. Pretutindeni bine priuit.

Dineuri somptuoase, serbări strălucite.

Nu se poate tăgădui rolul pe care l-au jucat în Franța și Anglia zișii „arbitrii ai eleganței“. Până în cea mai aleasă literatură se prelungecoulor lui Brummel, faimosul creator al dandysmului, Alfred d'Orsay, goliosul lui succesori, amândoi trecând sceprul lordului Derby. În Franța dandysmul, evoluat s'a continuat prin prințul de Sagan și după el conștii Boni de Castellane.

Boni de Castellane, prinț al fastului și eleganței, „cea mai pariziană dintre figurile de azi ale Parisului își povestește viața în două volume, care extragem cele de mai jos.

Conducea cotilioanele, făcea excursii și curte tinerelor americane.

Pentru a răspunde atâtor amabilități, închirie o sală și dădu un bal. Sala frumoasă decorată și împodobită cu flori. Lume distinsă. El însuși conducea cotilioanul și de acum înainte reputația sa mondenă fu stabilită în Statele-Unite.

În Societatea americană, rolul de căpetenie îl joacă banul „dansul miliardelor“. După Londra și Paris, contrastul era izbitor. Hoteluri cu confort modern, palatele cu gust prost ale milionarilor, decretați oameni de geniu, pentru că au avere.

Fiind invitat la George Gould, viitorul său cumnat, petrece câțva timp la el. Totul numai lux; Prânzul servit în farfurii de aur; masa era decorată cu orchidee.

În timpul unei petreceri de vânatoare un indian îi aduse o depeșă dela d-soara Gould care-i anunța sosirea. „Fie ce-o fi“ își zise el. Nu trecu mult și o scrisoare din partea ei îl invita la Hors-Show loc de adunare al lumii elegante, un hipodrom care cuprinde zece mii persoane și unde femeile rivalizează în eleganță. Lui Castellane îi bătea inima pentru că știa, că o depeșă ca acea pe care o primise, pentru o americană nu însemna nimic. Fetele New-Yorkului sunt cochete, ele își iau libertăți ce par compromițătoare în ochii europenilor, dar pentru ele n'au nici o importanță.

D-soara Gould era simplu îmbrăcată. Foarte palidă, îl primi timid și-i surâse încurcată. Lucrul acesta îi păru un semn bun.

Intr'o zi ea îi zise pe neașteptate:

— Nu mă voi căsători cu d-ta nici odată, nu-mi plac străinii.

— Eu nu vă cer în căsătorie, răspunde Castellane. Incurcată, tăcu un moment. — Francezii sunt periculoși, reluă ea, „mincinoși și soți răi“. — Este adevărat și de aceea nu trebuie să vă căsătoriți cu mine; zise el surâzând.

Intr'o Duminică Boni de Castellane și d-soara Gould merșeră la biserică. El se simțea fericit. După slujbă propuse d-soarei Gould să împartă viața cu el. Ea acceptă fără să ezite. El îi ceru să adopte religia lui. Ea însă, răspunde brusc: — Niciodată... de oarece e foarte greu să divorțezi când ești catolic. Și vreau s'o fac, dacă nu sunt fericită cu dumneata.

Averea ei considerabilă, îi deschise perspective noi și-și făcea iluzia că putea convinge să-și schimbe ideile. Însă, considera căsătoria ca o experiență. Ideea divorțului n'a părăsit-o niciodată.

Toată ziua se dădura în toboganul unei existențe cursă vertiginoasă a existenței lor.

Ziarele se ocupau de ei și pretutindeni erau arătați cu degetul.

Despre Castellane circulau diferite zvonuri. Bijuterii, negustorii de tablouri, antichități și de mobile le surădeau la pasul; reporterii îl asaltau cu întrebări și wievuri. Castellane ducea o viață înalță. Era grăbit să se însoare și să se căsătorească.

La 4 Martie 1895, arhiepiscopul Yorkului le binecuvântă unirea. În ziua căsătoriei par'că era luat de vârtel prezentantul unei vechi familii franceze căsătorește cu fica unui milionar american.

Căsătoria se făcu cu multă solemnitate. Mare lux, flori, cadouri, o publicație nemaipomenită, muzicanți, extraordinar. Un mare dejun. Mâncările erau minunate. Nici o mâncare nu corespundea apanajului lor. Sub servietele doamnelor erau de aur și la doamni port-țigarete de Pereti acoperiți cu lacrimioare și delabrele transformate în pantere de crini: mesele decorate cu orchidee, vase, trandafiri albi. Parfumul era licios.

Café-concerturile, ziarele, afacerile vorbeau de cât de ci. În drum spre casă, frestrele închiriate scump de curieri, după obiceiul locului, aruncate supra lor cu sare și orez, dovadă de nepăsare.

Venise în America fără un scop și pleca însurat cu o miliardară. Căsătoria sa, existența lui devine un teatru de succese și nenorociri. În America fură primiți de ducele d'Orleans. La te-Carlo invitați de prințul de Carignano.

La Paris, datorită acestei căsătorii bucura de o mare considerație.

Boni de Castellane descinde dintr-o familie foarte veche și nobilă familie franceză. Strămoșii săi băteau monedă. Părinții Boni posedau numeroase castele și frumoașă avere. De tânăr este căsătorit și discutat. Acasta îi acorda un succes. Avea o finută impecabilă și quenta saloanele și conducea cu artă cotilioanele. Bani îi curgeau

de degete. „Nu este vina mea de a mă înăscut risipitor”. Nu ştia să poată exista o avere care să reziste capriciilor ale.

Doamna de Castellane—mama, aranjă recepție măreață în cinstea norei sale. Intreaga populație depe domeniul său îi primii la gară. Autoritățile îi felicitară și toată lumea îi escortă la castel cu cântece populare. Trecură pe sub arcuri de triumf construite anume. Seara un dinou de gală. Soția lui nu înțelegea sensul social al acestei primiri și abia schiță un surâs; era mai de grabă plică, pentru că în America nu există nici o legătură între populație și proprietarii terenurilor. Acolo totul se petrece sub formă de afaceri.

La nașterea primului copil, Castellane era în culmea entuziasmului. Aceasta îi confirma soliditatea situației sale.

Nașterea copilului produse mare zgomot. Se publicau fotografii, coloane întregi cu descripția rufăriei, laude și atacuri perfide.

Existența strălucitoare ce o duceau, contrasta cu viața austeră pe care o duseseră soția sa; îi era greu să se aclimatizeze la Paris și era și foarte geloasă. Se istoriseau lucrurile cele mai extravagante pe contul soțului ei și'n spiritul său lucrurile cele mai banale deveniau romane. Existența ei era otrăvită și liniștea lor dispăru. Cu toată atențiunea și îngrijirea lui, ea nu-i ierta niciodată, înaintea de a o cunoaște, trăise o viață.

Totuși el era mândru de soția sa și înțelegătoare s'o făcă cea mai elegantă femeie din Paris. Artiste speciale îi confectionau toaletele și cu timpul ea căpătă gustul eleganței.

În onoarea celor 21 ani ai soției sale, dădu o serbare, a cărei somptuozitate egală cu cea a Marelui Reg. Incercuise să atragă Porumbeilor și ridică dealungul lacului un decor de 100. m. lungime și 50 m. înălțime; o estradă pe care dansau 24 artiști din baletul Operei, a căror siluete se reflectau în lac, dansând după o orchestră compusă din 200 persoane. Jocurile de foc înlocuiau jocurile de apă. Un dinou de 250 de intimi. Acest spectacol orbi Parisul ca și America. Unchiul său, faimosul prinț de Sagan îl însoți la președintele consiliului municipal al Parisului care făcu niște complimente mari când i se înfățișă proiectul serbarei. — Domnule, zise el puțin iritat, explicați-mi scopul serbarei d-voastră. Prințul de Sagan, arbitru elegant, punându-și monoculul, răspunse cu simpatie: Această serbare va fi dată de plăcere, domnule. Și el repetă de mai multe ori „de plăcere... de plăcere”. Nu mai niciodată mutra primarului, care obișnuise să acorde tot ceceea i se cerea încluzându-l în gardienii călării pentru a supraveghea la Boulogne.

3000 lanterne verzi venețiene, în formă de fructe, erau suspendate de la un număr incalculabil de lampioane și lumineau alelele; 60 valeți pedestrii purtau elenuri roșii; 15 kilometri de covoare se dădu ordinul să se întindă covorile pe o ploaie torențială. Invitații erau în număr de 3000. În timpul jocurilor de foc s'au dat drumul în aer la baloane albe, care atrase de lumină și înălțate de zgomot se zăpăciră și erau în toate părțile în mijlocul flăcărilor, oferind un spectacol feerie nemai-omenit.

Când regele Spaniei vizită Parisul, ieșiră într'un dorsay măreț și cu servitorii în livrele luxoase, parcurseră străzile în aclamațiunile mulțimei entuziaste, fiind luați drept suveranii.

În castelul său dela țară organiză cea mai somptuoasă recepție în cinstea regelui Portugaliei. Comandă un tren special pentru Suveran; două calești la patru cai așteptau la gară. Se organiză o vânătoare, o reprezentare de gală. Apoi o strălucitoare recepție; toată lumea în jinită de gală, servitori în livrele albe.

Afacerea Dreyfus preocupa toată lumea. Inverșunarea cu care coreligionarii săi puneau pentru a-l salva era groaznică. Franța datorită unui instinct de conservare socială se arătă ostilă „căpitanului”; nu pentru că era ovrei, dar pentru că numele său servea drept pretext unei campanii contra armatei, campanie ce pornia din Germania.

Castellane care cheltuia sume enorme pentru a fixa adevărul în această chestiune, stărni o groaznică campanie contra sa. Un complot se urzi chiar în societățile secrete din lumea întregă, pentru a-l suprima, fiind luat drept antisemit. Contra sa mai erau, majoritățile parlamentare, continutul american, care de altfel critica toate acțiunile sale, întreaga presă mondială. Din acest moment aceste forțe formidabile erau coalizate contra sa, în viața privată, printre servitori, în Parlament, la Palat, pretutindeni. La Cameră alegerea îi fu invalidată. Prezentându-se a doua oară, căpătă chiar mai multe sufragii și astfel intră triumfător în Palatul Bourbonilor.

Arta și politica îi luau cea mai mare parte din timp. Nemulțumit de duelurile sale, de lupte, alegeri, curse, palate și femei frumoase, căută alte distracții. Organiză un dinou de 250 tacâmuri, urmat de un bal. Doamnele apăreau costumate în flori. Seara în ghirlande de flori și o iluminare cu lanterne venețiene de diferite culori.

Diversitatea cheltuelilor sale nelinișți frații Gould. Credea totuși că soția sa ară venitori suficiente pentru a nu fi jenată de cheltuielile sale. Odată însă cumpărând niște obiecte de artă și constatând că nu sunt autentice a vrut să suspende plata lor. Neguștorul nu acceptă: reclamă chiar mai mulți bani și în loc de a intenta un proces la Paris, atacă trustul Gould în fața curții supreme din Statele-Unite. Desbaterile produsură zgomot. Era vorba de mai multe milioane. Acuzat de necinste, deși era victima unui exorc, un torent de articole îl prezentară ca nebun, incapabil de a gira averea sa. Neguștorul, având teamă de experți, făcu tranzacție și reduse costul; totuși nu avea bani să plătească și apelă la cunatul său și fu refuzat. Atunci recurse la expediente pentru a putea plăti. Soția sa își ieși din minți. O angajase în niște cheltueli uriașe. Intreaga familie consideră cumpărăturile sale drept un jaf în averea soției. Fu obligat a vinde câteva tablouri și să părăsească proiectul unui trust al obiectelor de artă.

În urma unei interpelări ministrul de războiu căzu; Waldeck-Rousseau îi păstră din cauza aceasta o ură inverșunată. Plecând în America, Figaro inspirat de președintele consiliului anunță deconfitura sa. Telegafia fără fir nefiind încă descoperită, de opt zile circulau comentariile cele mai răutăcioase. În America era tratat ca un falit. Compania lui Fi-

garo era comentată de toată presa americană, fără a-l împiedica cu toate acestea a fi bine primit pretutindeni. Americanii nu dau importanță elucubrațiilor presei. Prinț'o depeșă recomandată promite directorului ziarului Rodays, o pereche de palme. Revenit în Paris își ținu făgăduiala și Rodays fu palmuit. Incidentul produse rumoare. Avu loc un duel în care Rodays fu rănit.

Pornii lupta contra lui Figaro care suferi o criză înspăimântătoare și Rodays trebui să demisioneze.

În 1903 plecă în America. Soția sa plecase înainte cu copiii. Fu preîntâmpinat de vapoare pline cu ziaristi cari doriau să cunoască motivele călătoriei; cereau relațiuni în privința raporturilor cu soția sa. La debarcare o mulțime imensă. Un gentilom se prezintă, fără îndoială, o curiozitate, însă legendele ce circulau pe contul său avură un ecou senzațional și ațăta imaginația publicului. Spre surprinderea sa nu întâlni în port nici pe soția sa, nici pe copiii săi. Soția sa îl primi rece: — Regret că nu locuiesc în țara mea și că m'am măritat în străinătate, îi zise ea. A doua zi ieșiră în oraș; luară masa la restaurant; la vederea lor, toate persoanele prezente se ridicară brusc; se suiră pe scaune pentru a-i vedea mai bine.

După o lună reveni în Franța cu soția și copiii săi.

Americanele acceptă cu greu a fi dirijate; ele se bucură de mare libertate; se amuză în dreapta și'n stânga în căutarea micilor senzații. Odată căsătorite nu devin mame duioase. Copilul le jenează... Foarte puțin casnice. Se obosesc repede de soțul lor și cea mai mică întâmplare le fac să intervadă divorțul. Le plac călăria, galopul, tenisul și preocuparea specială „flirtul”. La 60 de ani americanele poartă aceleași rochii și bijuterii ca la 20 ani. Fetele tinere, însetate după libertate. Femeile, nebune după emoții pasagere; cele bătrâne nebune după lume și dans. În America sunt fantastic de multe divorțuri.

Raporturile dintre cei doi soți, devin foarte încordate. O armată de detectivi urmăreau pe soț; era supravegheat în camera sa, la poarta casei, peste tot unde bănuia că se duce. Acești detectivi își permiteau totul, fiind gras plătiți. Tot ce făcea sau ar putea să facă era raportat avocatului soției sale, unul din adversarii săi politici. Odată pe când se reîntorcea dela Cameră găsi casa pustie. Află că au plecat pentru totdeauna. Incubint se precipita în căutarea lor. Soția și copiii descinseseră la hotel. Câțiva polițiști îi interzisera intrarea. Ii fu imposibil a se apropia de soția și copiii săi. Primul gest fu să părăsească casa care era a soției sale. Fu considerat că părăsit domiciliul conjugal. În fața tribunalului, chemați pentru „reconciliere”, îi zise: — Pentru ce în ultimele zile mi-ai arătat atâta bună-voință?

— Pentru a sfârși, răspunse ea. Și astfel se prăbuși o viață strălucită, care durase mai bine de 12 ani.

ARTA DE A FI SARAC

Perioada cu adevărat dramatică a vieții sale datează dela divorț. Chiar pe timpul luxului său, când mânua milioane, cum nimeni altul nu știa s'o facă, avu mari necazuri; însă groaza nu-l cuprinsese de cât în ziua când s'a trezit fără ni-

mic. La 38 ani, deveni sărac. După existența cea mai strălucitoare, în contact cu cei mai mari de pe glob, suferă o cădere fără pereche în lume.

Deși divorțul se pronunțase, el nu aflase încă nimic.

O mulțime de oameni îi asaltau casa: anticamera sa era plină de oameni de afaceri cari îi cereau bani. Astfel află catastrofa. Toate ziarele se ocupau de divorțul său, în special în America, Ziarele erau pline de caricaturi și dădeau cele mai penibile și fanteziste detalii ale vieții sale. Era reprezentat în toate, reviste și café-concerturi. Hărțuit de toate părțile de creditorii săi, situația sa financiară devenia din cele mai critice. Încercă să vândă din obiectele rămase; încercă să recapete banii împrumutați prietenilor. Foarte încercările erau zadarnice. Amicii deodimicără aveau satisfacția căderii sale. Era ocolit de ei și la telefon își prefăceau vocea, dându-se drept servitorii lor, răspunzând că „domnul a ieșit”.

Neorocirile, însă nu-l doborî. El începură să reacționeze. Simți o vigoare nouă. Timuta sa era tot atât de impecabilă ca și în timpurile bune. Niciodată nu avu mai multă murgă ca acum când era considerat ca iremediabil invins.

D-na Gould mai păstra încă relații cu familia fostului ei soț. Aceasta pentru a se putea întâlni cu vârul său cu ducele de Talleyrand și prinț de Sagan care-i făcea curte. Prințul de Sagan era un om fără caracter și averea sa era ruinată. A avea domiciliu stabil, fiind vecinic urmărit de creditorii săi. Datoriile sale erau fantastice. D-na Gould se afișa cu el pretutindeni, la teatru, în automobil. Nu credea în posibilitatea unei căsătorii cu vârul său, de oarece reputația sa era foarte rea. Nu credea ca ea să facă „această nebunie”, ci mai degrabă să-l „neliniștească”. Ziarele începură, însă, să anunțe căsătoria d-nei Gould cu prințul de Sagan.

Castellane nu mai dormia, o groaznică gelozie îl chinuia. Un fel de fatalitate apăsă asupra sa, ca o revanșă a destinului.

La un parastas al unei rude comune, cei doi se găsiră la un moment dat față în față. După o scurtă altercație, îl lovi cu bastonul, rostogolindu-l la pământ.

Prințul de Sagan după ce se însănătoși plecă în America pentru a obține consumământul, care însă i se refuză.

Situația lui Castellane devenea din ce în ce mai critică. Creditorii îl asaltau de toate părțile; mare parte dintre ei erau ațâțați de prințul de Sagan. Totuși căută să se consoleze de neorocirile sale: vâna, călăria, trăia o viață bogată pentru a se ameți.

Accepta toate invitațiile. Își reluă locul în parlament și păstra aparența corectă în redingota sa tăiată impecabil „care făcea atâtă ciudă lui Paul Deschanel”.

Își înghițea nezarurile ca niște pilule, le digera și le încorpora, devenind pentru el o a doua natură, din care trăgea foloase.

Află din ziare că d-na Gould a plecat la Londra să se căsătorească.

Rămăs fără resurse, trebuia să găsească mijlocul să trăiască. Încercă să publice articole privitoare la chestiunile externe. Renunță fiind slab plătit. El care cheltuisse sume mari pentru propagarea ideilor sale, era obligat acum de a recurge la presă. Fu obligat să vândă Le soir. Ne mai știind ce să facă pentru a se îmbogăți, începu să facă comerț. Cumpă-

ra brevetul unui chimist, care descoperise o pomadă pentru față. Nereușindu-i se lansa în comerțul obiectelor de artă; datorită cunoștințelor și gusturilor sale putea să câștige. „Nu mi-e rușine de a fi devenit negustor”. Câștigă astfel sume importante.

Cunoscuse o femeie extrem de inteligentă și cu o imaginație extraordinară. Ea iubea riscul și era foarte abilă. În afacerile sale obținea succese surprinzătoare.

Soțul ei scântase toate polițele pe cari boni le girase pentru pieteții săi, și astfel făcuse cunoștința acestei femei, care fu foarte mișcată la aflarea acestor nedreptăți, a cărui victimă era și dădu ordin să se suspende acțiunea contra sa. Căpătă, astfel, de aliat pe unul din cei mai strășnici adversari și acum respira mai ușurat.

D-șoara Morgan i-a fost multă vreme o prietenă devotată, care l-a făcut să uite multe din nezarurile sale.

La balul O mie și una de nopți dat de Contesa de Chabrilan, toți invitații apar în costume orientale. „Cea mai reușită serbare” la care Castellane apare într-un costum de ambasador persan la curtea lui Ludovic XIV, într-o mantie de catifea cu bordura de skongs pe un fond roz, papuci aurii, un monșon în mână, pe cap un turban, presărat cu perle și diamante. Deși fără avere, părea, după uimirea generală, mai bogat cu Botschild.

Într-o zi fiind obligat să conducă acasă pe copilul său și deși îi era penibil a se apropia de casa în care care trăise, portarul, care fusese timp de zece ani în serviciul său, se arătă furios, îi arătă poartă, având impresia că-l ia de umeri. Servitorii aveau ordine severe de a-l trata în felul acesta. Cu o lovitură de baston îl puse la locul său.

După multe eforturi reușește a câștiga o sumă suficientă cu care își regulează datoriile; își închiriază un apartament și datorită gustului său artistic transformă locuința sa într-un loc foarte elegant unde veneau artiști și oameni de lume. Dineurile sale erau dintre cele mai selecte.

Boni de Castellane, odată la teatru, vizitând pe Sarah Bernhard în loja sa, aceasta îi spuse: — dorește să cunosc apartamentul D-tale. Boni o invită la dejun. După multe ezitări fixă o zi. Înainte de data fixată primi o misivă în care Sarah reclama prezența lui Francis de Croisset, pentru care profesă un adevărat cult. A doua zi o notă misivă în care era rugat de a lăsa toate persienele, pentru a nu străbate lumina soarelui. Apoi o a treia, în care mărturisia că are groază de lumina electrică, care o făcea să-și amintească de teatru. În ziua fixată, un alt mesaj anunța că va sosi la ora 1 precis.

La ora dejunului o scrisoare a cameristei anunța că M-me Sarah Bernhard se pregătește să vie. Înaintea scării așteptau doi valeți cu un palanchin pentru a sui domă de Camelii.

Persienele salonului ermetic închise, candelarele aprinse. Bucătăreasa era emoționată. Toată lumea aștepta emoționată. Doadată se auzi soneria.

Era o nouă scrisoare în care Sarah Bernhard spunea că, după o matură reflecție, nu se poate decide să iasă din casă, din cauza unei strașnice migrene, cauzată de preocuparea vizitei ce trebuia să o facă.

Războiul fu declarat. Încercă să se angajeze. Trebuia însă să aștepte che-

mărcă clasei sale. Plecă în stăruie ca interpret în armata engleză. Fu o epocă de încercare în mijlocul de hărțueli inutile și într-o climă îngrijitoare. Și nici nu era simpatie superloc săi. Ceru atunci să fie trimis pe front dar nu reuși. Aci, primește vizita doamne C..., o femeie devotată care i jutasse mult a-și regula afacerile atât de incurcate.

Sosirea acestei femei în mijlocul ței mizerabile ce ducea, era o adevărată consolare pentru el.

Se reîntoarce la Paris, de oarece din care făcea parte fu trimeasă la v. Se simte ușurat. La Paris putea fi Relațiunile sale mondene îl pune în tact cu personalitățile zilei.

Pleacă la Londra pentru a se întâlni cu bărbații de stat-englezi. Interesată povestește felul cum se recrutau și fii. În Anglia serviciul militar neli obligator, ofițerii făceau apeluri în rate, pe stradă, pentru a atrage voluntarii. În timp ce vorbeau, oamenii se țau în spatele oratorului, care număra locul de cât atunci când erau numărul suficient.

La Paris ducea o viață plină de lucrare. Tot ce Parisul avea mai de academicieni, oameni de stat și in alți militari, suverani în trecere, sau prin saloanele sale. La unul de dineurile sale se găsea și Venizelos, din personalitățile cele mai interesante ale timpului. Apoi fu rândul lui Brănu, plenipotențiarul român, care mardarul de a plăcea englezilor; posesor, tuși un spirit înalt și încercă de a-l pia de Balfour. Ambiț fură invitat în jun, unde participă și Take Ionesc, cărui idei nu erau împărtășite de tianu. Contesa de Montebello impres mult pe Brătianu, zicând, că ea este mai mare om de stat pe care l-a în la Paris.

Ar fi prematur de a-i considera în declin; poate că acum începe a deslășoarea. Un om care a posedat rețe, sănătate, avere, un nume, a venit de cât a face din el un posedat, a cărui existență e destă grea și se sbate în mijlocul obstac de tot felul.

Cu toate acestea nu pierde înțranța de a găsi o femeie providen care să-i aducă, într-o bună zi, fce pe neașteptate.

Paris. Les éditions G. Cres et C.

Crème Simon

OGLINDA Dvs.
Vă va spune că

LA CRÈME SIMON

NICI USCATA, NICI BRASA,
nu fardează, dar fiind unsuroasă,
pătrunde într-adevăr în porii pielii
învloarează epiderma, o mlađăstă
și avantajează luciul natural
al tenului Dv. Ea menține
Pudra Dv.
PUDRA SIMON